

 **laiškas
lietuviams**

birželis / june 1987

KRIKŠČIONIŲ VIENYBĖS ŠVENTĖ	181	Prof. St. Šalkauskis
BŪTI KRIKŠČIONIU . . .	186	Dalia Staniškienė
NEUŽGAUTI ARTIMO	188	Chiara Lubich
EILĖRAŠČIAI	189	Nenrikas Nagys
LIETUVIŠKOSIOS KATALIKYBĖS ŠAKNŲ BEIEŠKANT	190	Vytautas Bagdanavičius, M.I.C.
DVYLIKA KRIKŠTO ATSPALVIŲ	193	A. Saulaitis, S.J.
LITURGIJA — KRIKŠČIONIŠKOS BENDRUOMENĖS PASIREIŠKIMAS	198	Vytautas Kasniūnas
TOKIO BŪTA KUNIGO . . .	200	Kun. A. K.
DVIKALBIŠKUMAS SVETUR	202	Dr. A. Norvilas
AR VERTA DALVAUTI LIETUVIŠKOJE VEIKLOJE?	204	Vidą Brazaitytė
NAUJAS JURGIO GLIAUDOS ROMANAS	206	Alė Rūta
KALBA	207	Juozas Vaišnys, S.J.
TĖVYNĖJE	209	Gediminas Vakarīs
ŠYPSULIAI	213	Red.
TRUMPAI IŠ VISUR	214	Juoz. Pr.
“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” METINĖ ŠVENTĖ	216	Red.

Šis numeris iliustruotas Stasio Žilevičiaus nuotraukomis “Vaizdai iš Amerikos Vakarų”. Skyrių vinjetės ir viršelio piešinys — Rasos Sutkutės.

Laiškai Lietuviams — Letters to Lithuanians (ISSN 00301-540) is published monthly except **July / August**, when bimonthly, for \$10.00 a year by Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Second class postage paid at Chicago, IL and additional mailing offices. POSTMASTER: Send address changes to **Laiškai Lietuviams**, 2345 W. 56th Street, Chicago, IL **60636**.

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

1987 / BIRŽELIS - JUNE / VOLUME XXXVIII, NO 6

KRIKŠČIONIŲ VIENYBĖS ŠVENTĖ

PROF. ST. ŠALKAUSKIS

1. VIENYBĖS ŠALTINIS

Sekminės yra Šv. Dvasios šventė. Jos yra taip pat meilės ir vienybės šventė. Per Sekmines Šv. Dvasia apsireiškė apaštalams kaip dieviškoji galybė, kuri pripildė jų širdis tikėjimo liepsna, sustiprino jų valios ryžtingumą ir susiejo juos bei visus tikinčiuosius dvasiniais vienybės ryšiais. Iš tikrųjų tai buvo regimosios Kristaus Bažnyčios įsteigimo momentas. Kristus, jos siela, įgavo žemėje sutelktinį kūną.

Mes, katalikai, tikime, kad žemiškoji Bažnyčia yra viena ir vieninga, kaip yra viena ir vieninga jos siela — Kristus. Mistinis Kristaus kūnas savo esme negali būti suskirstytas ir nevieningas, bet *Bažnyčia sykiu turi savo žmogiškąją pusę*, kuri nėra tobula ir kurioje žmogus gali pasireikšti su visomis savo netobulybėmis, silpnybėmis, ydomis. Įeidamas į Bažnyčią savo giliausia dvasine esme ir naudodamasis jos geradarybėmis, žmogus vis dėlto pasilieka nuodėmingas žemiškoje Bažnyčios periferijoje.

Toks jungimasis Bažnyčioje tobulos dieviškos esmės ir netobulos žmogiškos prigimties tik per nesusipratimą gali rodytis žmonėms keistas ir būti papiktinimo proga. Bažnyčia nebūtų reikalinga, jei visi žmonės būtų tobuli. Ir ji būtų nedovanotinai pavydi Dievo malonės atžvilgiu, jeigu joje nebūtų vietos atgailaujantiems nusidėjėliams ir netobuliems žmonėms. Ji kaip tik yra įsteigta žmonėms vesti prie Dievo ir jiems teikti tobulinimosi priemonių.

Sekminių dieną, K. Adamo teigimu, Šv. Dvasios apsiireiškime ryškiai išėjo aikštėn dvi žymės: universalumas (katalikiškumas) ir griežta vienybė. Apdovanoti kalbų stebuklu, apaštalai tarsi įėjo į žmonijos dvasinę vaidyklą. Bet sykiu reikšminga yra tai, kad stebuklas įvyko gyvoje tikinčiųjų bendruomenėje, kurioje viešpatavo meilės vienybė. Šv. Dvasia, sako minėtas

STASIO ŽILEVIČIAUS NUOTRAUKA.

autorius, teikia savo dovanų gausą gyvoje bendruomenėje ir per ją, per meilės vienybės pilnatvę.

Meilės šventė, sako E. Heilo, yra kalbų dovanos šventė. Dovana kalbėti į žmones yra meilės dovana. Protas pasirenka žodžius, bet meilė įdiegia juos į širdį. Ji verčia kalbėti, ji taip pat leidžia suprasti, kas nemyli, kas skiria.

Kas gyvena ir myli, tas yra susijęs ir sieja. Iš šių Heilo posakių matyti, kad meilė yra labai svarbus pagrindas dvasiniam bendravimui vienybėje.

Sekminių diena parodė, kad Bažnyčioje tikinčiųjų vienybės šaltinis yra Šv. Dvasia, o jos aktyvusis pradasis — meilė, kuri turi savo pagrindą toje pačioje Šv. Dvasioje.

2. DVI SKIRTINGOS VIENYBĖS

Tačiau reikia skirti dvi vienybes: Bažnyčios vienybę ir tikinčiųjų vienybę, kaip yra skirtinga Katalikų Bažnyčia ir katalikų visuomenė. Katalikybė ir katalikai yra du dalykai toli gražu nevienodi savo vertingumu. Niekada nesugriaunama ir visada reali mistinė Bažnyčios vienybė dar nelaiduoja katalikams visuomeninės vienybės, kuri tegali būti laimėta dorinėmis tobulinimosi pastangomis.

Bažnyčios vienybė yra intensyvinė vienybė, pasireiškianti bendra religine doktrina, šventųjų bendravimu ir religiniu kultu. Visuomeninė katalikų vienybė turi labiau ekstensyvinį pobūdį ir yra pagrįsta katalikiškosios vienybės pajautimu, religiniu solidarumu ir savitarpiška apykanta. Pastaroji vienybė jau yra *vienybė tikrovėje*, kuri gali būti apibūdinama kaip *complexio oppositorum* (priešybių derinys).

Savaime suprantama, kad mistinė Bažnyčios ir visuomeninė katalikų vienybė yra tarp savęs glaudžiai susijusios su tuo skirtumu, kad pirmoji nepriklauso nuo antrosios, o antroji remiasi pirmąja ir ją turi sau privalomu pavyzdžiu. Pirmoji yra dieviško pobūdžio, o antroji turi savyje visas žmogiškojo netobulumo žymes.

Katalikų pasaulis yra labai įvairus savo sudėtimi. Bažnyčia nėra uždara bendruo-

menė; jos durys yra plačiai atvertos visiems, kas nori prie jos prisidėti. Mistiškai jai priklauso net kai kas iš tų, kurie neturi apie šį priklausomumą jokio supratimo. Tačiau kai kalbama apie katalikų pasaulį, turima galvoje katalikus, sąmoningai priklausančius Bažnyčiai. Ir štai, nežiūrint šito priklausomumo, kuris katalikus įpareigoja tam tikrai doktrinai, dorinei gyvenimo tvarkai ir liturginiam kultui, tarp katalikų galima pastebėti didelį įvairumą. O šitame įvairume pasiekti visuomeninę vienybę yra sunku.

3. ĮVAIRIALYTIS KATALIKŲ PASAULIS

Visų pirma katalikų įvairumas pasireiškia dorinėje srityje: jų tarpe yra ir atgailaujančių nusidėjėlių, ir užkietėjusių fariziejų, ir doriškai tobulėjančių, ir net šventų žmonių, jau šioje žemėje apreiškiančių amžinosios garbės žymes. Jiems visiems būtų galima lengvai pasiekti dorinę vienybę, jei tarp jų nebūtų fariziejų, atsipalaidavusių nuo dorinės pažangos ir išdidžiai smerkiančių visus kitus žmones. Fariziejai mažiausia turi meilės kitiems ir dėl to yra stipriausias vienybės ardomas veiksnys.

Bet šalia šito dorinio skirtingumo, tarp katalikų dar yra mažas susiskirstymas pagal, jeigu taip galima išsireikšti, dvasinį temperamentą. Tėvas jėzuitas Emonstas kadaise yra suskirstęs katalikus pagal dvi pagrindines sroves, kurios gyvenime labai aiškiai pasireiškia ir tarp savęs ne kartą atkakliai kovoja. Tai yra *dešinės ir kairės katalikai*. Nors šitas katalikų susiskirstymas buvo taikomas visų pirma Prancūzijai ir buvo kvalifikuojamas pagal atsitiktinę politinę žymę, vis dėlto jis yra katalikams labai reikšmingas ir kartu pamokomas.

Dešinės katalikai vertina visų pirma tradiciją, autoritetą, drausmę, tvarką. Jie yra konservatoriai savo pobūdžiu. Ortodoksija jų suprantama tradicinės statikos prasme. Jie vertina tradicinį intelektualizmą ir jaučia didelę simpatiją klasicizmui. Jie atkakliai laikosi bažnytinės raidės ir yra linkę ginti visų pirma legalinę gyvenimo pusę pagal posakį: "Quid mores sine legibus!" (Ko verti papročiai be įstatymų!).

Kairės katalikai brangina visų pirma Kristaus laisvę, pažangą, asmeninę iniciatyvą. Savo pobūdžiu jie yra pažangininkai, evoliucionistai. *Prieš* statinę ortodoksiją jie pastato dinaminį uolumą. Jie vertina emocionalinį intuityvizmą ir turi daugiau simpatijos romantizmui. *Prieš* bažnytinę raidę jie stato gyvenimiškąją realybę ir yra linkę branginti gyvus dorovės papročius labiau už įstatymų formalizmą pagal posakį: "Quid leges sine moribus!" (Ko verti įstatymai be dorinių papročių!).

Savaime aišku, kad ir dešinės, ir kairės katalikai yra vienašališkos linkmės, todėl ir pirmieji, ir antrieji turi savo teigiamybių šalia iškrypimo pavojų. Šie pagrindiniai katalikų tipai savotiškai susipina ir komplikojasi įvairialytėje tikrovėje ryšium su doringe jų verte, su palinkimu į sibirizmą ar heroizmą, su pamėgimu katalikiškosios ramybės ar katalikiškosios akcijos, su didesniu vertinimu vidaus tobulinimosi ar visuomeninių tobulinimosi sąlygų ir t.t. Tuo būdu pagrindiniai katalikų tipai susiskirsto į daugybę smulkesnių ir todėl konkretesnių tipų.

4. PRIEŠYBIŲ KOVA IR SINTEZĖ

Kaip matome, katalikų pasaulyje yra didelis tipų įvairumas, kuris neleidžia lengvai susidaryti jų vienybei, nes priešingi tipai yra linkę tarp savęs kovoti. Šio fakto akivaizdoje reikia net konstatuoti tą įtampos dėsnį, kurį A. Rademacheris laiko normaliu stoviu priešybių kovoje. Žmogaus ir žmonijos gyvenime priešybių kova yra gyvenimiškas dėsnis, be kurio negalėtų būti nei pažangos, nei vienybės.

Jei nebūtų įtampos stovio tarp priešybių, gyvenime viešpatautų abejingumas, stagnacija, dekompozicija, o priešybių kovoje kiekviena priešybė ryškėja tiek savo teigiamąja, tiek neigiamąja puse ir tuo pačiu tarsi ruošiasi įeiti sudedamąja dalimi į platesnę sintezę, kuri, į save suėmusi visas priešybių teigiamybes, įgautų integralinį pobūdį.

Sintezė — tai vienybė, o katalikybė yra integralinė sintezė, kur sutampa krūvon visos priešybės (coincidentia oppositorum). Katalikams pakanka turėti tikrąją šios uni-

versalinės sintezės pajautimą, kad juose savaime atsirastų vienybės jausmas, kuris galėtų juos visus sujungti į plačią tikinčiųjų bendruomenę. *Deja, šitas sintezės pajautimas ne visiems katalikams yra savas, todėl ne visuose yra tas realus vienybės pagrindas, kuris reikalingas visų katalikų vienybei susidaryti ir klestėti.*

Paskutiniaisiais laikais pas mus pasidarė aktualus klausimas apie *siauros ir plačios dvasios katalikus*. Šis suskirstymas yra gyvenimiškai labai realus, o principialiai labai reikšmingas. Kiekvienas vienašališkas katalikų tipas yra siaurai suprantamas katalikybės atstovas ir, atvirkščiai, kiekvienas plačiai suprantamas katalikybės atstovas mažiau ar daugiau prisiartina prie integralinio kataliko.

Integralinis katalikas yra sintetinio pobūdžio, nes, kaip sakyta, katalikybė yra integralinė sintezė, universali savo turiniu ir pilnutinė išsvystomų pajėgų atžvilgiu. Siaurumas yra vienašališkumas, o platumas — sintetinė pilnatvė.

Gerai suprasta katalikybė tegali būti vien plati, nors žmogaus palinkimas į vienašališkumą tiesiog nenugalimai lenkia katalikus į vienokį ar kitokį siaurumą.

5. VIENYBEI REIKALINGOS SĄLYGOS

Galėjo jau paaiškėti, kad viena katalikų vienybės sąlyga yra katalikiškosios arba universaliosios sintezės pajautimas bei supratimas. Kita reikalinga katalikų vienybei sąlyga yra didžiadvasiška tolerancija arba apykanta kitaip manantiems ar kitaip nusi-teikusiems katalikams. Jei įtampos stovis tarp priešybių kartais yra visai suprantamas ir pateisinamas, tai vis dėlto šis įtampos stovis neturi virsti neapykanta. *Deja, priešybių kovoje katalikai ne kartą peržengia privalomos tolerancijos ribas ir pasirodo savitarpio kovose žiaurūs kitaip manantiems.*

Nesutarimai tarp katalikų dar labiau auga tada, kai oficialūs Bažnyčios atstovai, nustodami būti integralinės katalikybės gynėjai ir saugotojai, savo simpatijomis palinksta į vieną ar kitą vienašališką katalikų

srovę, žinoma, ne doktrinališkai, bet gyvenimiškai suprantamą. Ir čia, kaip pilietinės vienybės atveju, pavyzdys turi eiti iš viršaus, nes kitaip įtampos dėsnis, normalus kovoje tarp priešybių, atsigręžia savo aštrumu prieš bažnytinę hierarchiją, kuri visada turi būti taikos, vienybės ir sintezės reiškėja.

Katalikiškosios tolerancijos supratimas jau rado sau tinkamą išraišką šiuose šv. Augustino žodžiuose: "In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus Caritas" (Būtinuose dalykuose — vienybė, abejotinuose — laisvė, visuose — meilė). Tai reiškia, kad bažnytinės doktrinos ir drausmės dalykuose, kurie yra tiksliai nustatyti kompetentingų bažnytinių autoritetų, turi viešpatuoti sutarimas ir vienybė. Užtat dalykuose, kurie nėra taip ar kitaip Bažnyčios išspręsti, kiekvienam paliekama laisvė juos spręsti pagal savo nusimanymą. Bet visur, ypač ginčų atvejais, privaloma meilės dvasia, didžiausias palankumas ir saugojimasis nuo nepagrįstų kaltinimų ir įtarimų. Kaip aiškus šis principas ir kaip toli nuo jo tikrovė!

Priešybių kova tikriausiai niekada nesiliaus žemiškose katalikų gyvenimo aplinkybėse. Bet šita kova neturėtų sugriauti meilės jų širdyse. Taikingumas ir meilė yra galimi, nežiūrint šitos kovos ir įvairių įvairiausių skirtumų. Reikia tik, kad katalikų širdyse neužgestų tas giliausias solidarumo jausmas, kuris turi savo pagrindą mistinę Bažnyčios vienybę, visada realią ir niekada nesugriaunamą. Kitaip tariant, visuomeninė katalikų vienybė turi formuotis pagal mistinę Bažnyčios vienybę ir joje pasisemti priemonių savo sustiprėjimui bei tarpimui.

6. INTENCIJOS SEKMINĖMS

Visa, kas buvo iki šiolei sakyta, taikoma Sekminių šventei, nes Sekminės yra dvasios, meilės, vienybės šventė. Dvasia jungia, meilė vienija. Dvasia ir meilė kuria vienybę. Bet kad dvasia įstengtų jungti, ji turi būti gyva. Kad meilė vienybę, ji turi būti nuoširdi. Taip bent yra psichologiškai. Teologiškai ir žmonių gyvoji dvasia, ir jų meilė, ir jų vienybė turi savo šaltinį gyvoje

Dvasioje, kurios garbei skiriama Sekminių šventė.

Šv. Dvasios kultas pas mus, kaip ir daug kur kitur, nėra tiek gyvas ir intensyviai gyvenamas, kaip kai kurie kiti kultai. Tuo tarpu mūsų laikais Šv. Dvasios kultas būtų aktualus daugeliu atžvilgių, ypač dėl to, kad jis duotų progos *medituoti gyvosios meilės, vienybės idėjas*. Šį kartą Šv. Dvasios šventė davė progą pasvarstyti katalikų vienybės klausimą. Pagaliau bus ne pro šalį suglausti susijusius su tuo klausimu pageidavimus, kurie galėtų eiti šių Sekminių intencijomis.

Melskimės ir stenkimės, kad katalikų vienybė būtų tikras ir ryškus bažnytinės vienybės atvaizdas, kad tai būtų turtinga vienybė įvairovėje, kur *nebūtų suvaržyta niekieno laisvė ir kur jokia dvasinė dovana nebūtų pasmerkta sunykimui*.

Melskimės ir stenkimės, kad šioje žemėje, neišvengiamų priešybių kovoje, katalikai suprastų plačiosios vieni kitiems apykantos ir mistinės vienybės pajautimą. Kad meilė jiems būtų gyvenimo dėsnis, tvirtesnis už bet kurį kitą dėsnį.

Melskimės ir stenkimės, kad oficialieji Bažnyčios atstovai būtų gyvas bažnytinės vienybės ir integralinės sintezės pavyzdys, kad jie būtų tikri Šv. Dvasios reišėjai ir jos įkvėpimų vykdytojai.

Melskimės ir stenkimės, kad visi būtume gyvosios dvasios katalikai ir Šv. Dvasios įkvėpimo įrankiai.

Taigi melskimės ir stenkimės! Nepakanka tik melstis arba stengtis. Nevalia skirti gyvenimo ir Bažnyčios: reikia gyvenimą neštis į Bažnyčią, o Bažnyčią į gyvenimą. Tik tada mūsų gyvenimas galės pasidaryti tobulesnis, o mūsų vienybė tikresnė ir tvirtesnė.

■ Čekoslovakijoje, po Albanijos, Bažnyčia yra labiausiai suvaržyta. Tačiau leistas kiek didesnis skaičius jaunuolių priimti į kunigų seminarijas. Kai buvo 1985 m. švenčiama 1100 m. sukaktis nuo šv. Metodijaus mirties, buvo leista j iškilmes atsilankyti aukštai Vatikano delegacijai.

BŪTI KRIKŠČIONIU...

(*L.L.* "suaugusiųjų konkurse I premiją laimėjęs rašinys)

DALIA STANIŠKIENĖ

Šį rytą skubėdama į parduotuvę, pakelėje sutikau Kristų. Jis buvo nuskuręs, suplyšusiais drabužiais ir vos vilko kojas. Tempė popierinį krepšį, iš kurio kyšojo pusiausiai išgertas butelis... Jis žvelgė į mane prigesusiu žvilgsniu, o jo akyse aiškiai išskaičiau skausmą, nusivylimą, liūdesį. Bandžiau nusukti akis, bet nepajėgiau. Jo pavargusiose akyse aiškiai išskaičiau klausimą: "Kur taip skubi?" — "Į parduotuvę, — norėjau atsakyti, — vakarienei maisto". Jis susvyravo. Atrodė, kad tuoj nukris. Matyt, buvo seniai nevalgęs. Ištiesė savo drebančią ranką į mane. Apsidairiau, bet aplink nebuvo kitų žmonių. O žmonės pravažiuojančiuose automobiliuose į mus net nepažvelgdavo. Paėmiau jo ranką (ji buvo šalta ir šiurkšti) ir pavedžiau jį prie pakelėje stovinčio suoliuko. Atsisėdom. Abu. Jis dar vis tebelaikė mano ranką, ir jo sušalę pirštai pradėjo šilti. Šalia nukritusio prie suolo popierinio krepšio gulėjo maža knygelė, kurios pageltusius lapus pradėjo vartyti iš kažkur atskridęs vėjas. Iš apiplyšusių lapų iššoko žodžiai, kurie šilta srove liejosi į mano ausis ir širdį...

"Palaiminti dvasingieji vargdieniai: jų yra dangaus karalystė". Paprastumas, neturtas, kūdikiška dvasia... Rodos, girdžiu Jį man kalbant: "Neturi ištaigingų, turtais prikrautų namų — nereikia rūpintis, kaip juos išlaikyti, apsaugoti nuo vagių... Turi daugiau laiko artimui padėti, turi daugiau laiko man. Nereikia ieškoti draugų kitų turtuolių eilėse: gali džiaugtis ir savo dvasiniais turtais, dalintis su kitais vargdieniais. .

"Bet, Viešpatie, — sakau, — argi žmonės norės dalintis su manim Šv. Rašto turtais, malda? Juk daug kam tikėjimas, malda — tai toks privatus reikalas, viešai nepatogu. .." — "Būkite tartum vaikai, — atskamba balsas, — o vaikai nepažįsta žodžių: *nepatogu, gėda, bijau būti atstum-*

tu..." — "Girdžiu, Viešpatie, girdžiu — liepi man rizikuoti..."

Tiesa, būti dvasiniu vargdieniu gali ir turtuolis, kuris kitiems padeda, dalinasi, kurio gyvenimo centre — ne jo turtai, bet Kristus. O ir neturtingas ne būtinai jau yra dvasingas vargdienis. Nes būti dvasingu vargdieniu — tai galėti apsieiti ir be turto, ir mokėti apsieiti su turtu. Tai žinoti, kad visa — ir turtai — priklauso nuo Jo.

"Palaiminti, kurie liūdi: jie bus paguosti". Prisimenu, kai prieš keletą metų gavau liūdną telegramą iš Lietuvos: mirė tėvelis. Laidotuvių dieną susirinkom visi ir čia — šeima, giminės, draugai jungėmės kartu su tais už marių mišių aukoje. Prieš altorių stovėjo puokštė margiausių žiedų, kuri vėliau atsirado mano namuose. Tai buvo mano draugių būdas mane paguosti. Toks paprastas dalykas, bet taip daug tada man reikės...

Kasdien sutinkame liūdinčių. Tačiau, paskendę savuose reikaluose ir rūpesčiuose,, ne visada juos pamatome. Skausmas, liūdesys — tai neišjungiamo gyvenimo dalis. Negaliu ir net nenoriu jo paneigti. Tačiau reikia žmonių, kurie padėtų skausmą ir liūdesį pakelti.

"Palaiminti romieji: jie paveldės žemę". Kartais pagalvoju, kad sunkiausia būti tikru krikščioniu pilkoje kasdienybėje, kai dienos bėga paprastai, be didelių nelaimių ar sukrečiančių įvykių: lengva tada tekėti su srove, besirūpinant sava gerove, savais reikalais, išnaudojant gautas dovanas, bet užmirštant tų dovanų Davėją ir kitus, su kuriais turėtume Jo dovanomis dalintis. Visi trokštame romumo, o tame kasdieniniame bėgime, tame skubėjime pasidarome baisiai neramūs.

Kartą lankiau jau daug metų vežiojamoje kėdutėje sėdinčią draugę. Buvau visokių kasdieninių rūpesčių prispausta ir nerami. O ji sėdėjo savo kėdutėje bejėgė, ligos

prispausta ir šypsodamasi klausė manęs, kaip sekasi. Kaip tos Kristaus minimos lelijos, ji nieko negalėjo padaryti, o buvo rami, šypsojosi... Atėjau jos paguosti, o pasisėmiau iš jos ramybės ir išėjau praturtėjusi, pasiruošusi dalintis atrasta ramybe su kitais...

"Palaiminti, kurie alksta ir trokšta teisybės: jie bus pasotinti". Krikščioniškos meilės pagrindas nėra jausmas, o įsipareigojimas. Motina Teresė yra vienas iš gražiausių šių laikų pavyzdžių. Ne žodžiais, o konkrečiais darbais ji savo krikščionišką meilę išreiškia. Bet nereikia keliauti į Indiją ieškoti alkstančių ir trokstančių. Užtenka jų ir savaime mieste, savoje parapijoje. O kaip lengva užsimerkti, nematyti ir negirdėti, pasislėpti už mūrinių rezidencijų sienų ir nuslopinti pagalbos reikalingųjų balsus, paleidus stereo aparatų ar įbedus akis į televizijos ekraną. O alkstančių ir trokstančių teisybės — pilna mūsų Lietuva... Mes dažnai tempiam tenai drabužius ir kitokias materialines gėrybes, namie palikę knygas ir žurnalus, nes bijome "papulti į bėdą". Užmirštame Nijolės Sadūnaitės žodžius: "Kaip gera, kad mūsų gyvenimo laivelį vairuoja gerojo Tėvo ranka. Kai Jis prie vairo — niekas nebaisu. Tada nežiūrint, kaip sunku bebūtų gyvenime, mokėsi kovoti ir mylėti". Ir stengtis pasotinti tuos, kurie alksta ir trokšta teisybės.

"Palaiminti gailestingieji: jie susilauks gailestingumo". Suskamba darbe telefonas. Senutė ieško daktaro, bet jis ateis tik po pietų. Ji nusimena. Ilgai aiškina savo problemas. Klausausi ir pradedu nekantrauti. Ne, į tą klausimą negaliu atsakyti. Taip, teks skirti pasimatymą su daktaru. Ir vėl ji kalba, aiškina. Jau noriu ją nutraukti, bet staiga suprantu: jie vieniša, jai reikia žmogaus, ji ieško, kas ją išklaustytų. Palaiminti gailestingieji... Gal mano kelios paaugotos minutės ir raminantys žodžiai palengvins jos sunkią, vienišą kasdienybę...

"Palaiminti tyraširdžiai: jie regės Dievą". Mes matome tai, ką norime matyti. Tyraširdžiai bando matyti gera kituose. Jie kiekviename sutiktame veide randa Dievo

veido šešėlį. Ieškodami rasime krislę gėrio net ir didžiausių nusikaltėlių gyvenime. O gėrio kartais nematome savo namuose... Vaikus baramė ir baudžiame už kiekvieną prasižengimą, o pagirti už gerą darbą, už atliktą paslaugą ar pagalbą namuose dažnai užmirštame. Sunku kartais parodyti meilę, kai matome, kad jie klysta ir eina ne tuo keliu, kuriuo turėtų eiti. O tada kaip tik tą meilę reikia daugiau rodyti. Juk meilė turėtų būti besąlyginė. Tai įrodė mums Kristus, mirdamas už mus ant kryžiaus.

"Palaiminti taikdariai: jie bus vadinami Dievo vaikais". Vakar grįžau iš darbo išsėmus ir pavargus. Vos įžengus pro duris, susidūriau su dukra: susiginčijom dėl kokio menkniekio; trinksėjo durys, pakilo balsai ir nervai... Vienas kritiškas po sunkios darbo dienos sugrįžusio vyro žodis, ir "išsprogau"... Sudie, vakaro ramybe! Užmiršau, kad visi pavargę, įsitempę, kad kiekvienas turime savų rūpesčių, nesvarbu ar jauni, ar vyresni esam, kad nė vienas nesusplanavom kito užgauti. Lengva bažnyčioje kaimynui ištiesti ranką ir palinkėti ramybės. Bet kaip sunku kartais būti tos ramybės nešėju, taikdariu savo namuose, kai išgirsti aštresnį žodį, ar kai draugų tarpe iškyla nuomonių skirtumai, ar savoje organizacijoje, kai kiekvienas jaučiasi teisingas ir nepajudinamas. O būti taikdariu — tai gydyti, ne skaudinti ar kaltinti; bendradarbiauti, o ne kontroliuoti; išsiaiškinti, o ne dar daugiau sumaišyti. Būti taikdariu — tai prisiminti, kad visi esame Dievo vaikai.

Palaiminti, kurie persekiojami dėl teisybės: jų yra dangaus karalystė". Džiaugtis, kad esi persekiojamas? Kokia nesąmonė! Kančios neturim mėgti, bet turim išmokti ją pakelti. Nijolė Sadūnaitė — gražiausias pavyzdys. Jos žodžiai teisme mums kalba apie tokį džiaugsmą: "Ši diena yra laimingiausia mano gyvenime. Aš esu teisiama už 'LKB Kroniką', kuri kovoja prieš fizinę ir dvasinę žmonių tironiją. Tai reiškia, kad aš esu teisiama už tiesą ir meilę žmonėms! Kas gali būti gyvenime svarbiau, kaip mylėti žmones, jų laisvę ir garbę? Meilė žmonėms

— visų didžiausioji meilė, o kovoti už žmonių teises — gražiausioji meilės daina”.

Štai ką reiškia būti krikščioniu! Bet mūsų čia niekas nepersekioja. Malda galinga — tai mūsų ginklas. Ir atkreipimas pasaulio dėmesio į persekiojamųjų kančias — raštu, žodžiu, kiekviena proga, visokiais būdais. O kur veikla su mūsų jaunimu, organizacijos, lituanistinės mokyklos... Juk visa tai — netiesioginė kova prieš prispaudėjus, pagalba prispaustiesiems. Prisimenu vienos giminaitės žodžius Vilniaus gatvėje, apsidairius, ar kas negirdi: "Kuo daugiau jūs ten triukšmą kelsit, tuo mums geriau..." Kaip lengva patogaus gyvenimo užliūliuotam visa tai užmiršti... Ir vis vien save vadinti krikščioniu...

Pravažiuojančio sunkvežimio garsas sugrąžino mintis į dabartį. Švietė skaidri saulė. Tebesėdėjau ant pakelės suoliuko. Pavargėlio jau nebebuvo. Ant žemės tebegulėjo popierinis krepšys su pusiau išgertu buteliu. Tebejutau ir jo spėjusią sušilti ranką savojoje. Ant mano kelių gulinėjo pageltusiais lapais knygelė perskaičiau saulės spindulių nušviestus žodžius: "Mylėk savo Viešpatį Dievą visa širdimi, visa siela, visu protu ir visomis jėgomis... Mylėk savo artimą, kaip save patį”.

NEUŽGAUTI ARTIMO

CHIARA LUBICH

"O aš jums sakau: jei kas pyksta ant savo brolio, turi atsakyti teisme" (Mt 5,22). Šis sakinys primena mums tai, kas buvo pasakyta "Pamoksle nuo kalno”.

Dievas per Mozę griežčiausiai pasmerkė žudymą, kaip didžiausį nusikaltimą brolio ar sesers meilei. Bet Jėzus čia mums sako, kad bendruomenėje, Dievo karalystėje net paprasto pykčio ar užganančio žodžio prieš artimą neturi būti. Jis nekalba apie tuos staigius pasikarščiavimus ar išsišokimus, už kuriuos mes tuoj gailimės, bet apie tą pyktį, kurį širdy sąmoningai nešiojame ir

kuris prasiveržia nevaldomu elgesiu ir žodžiais prieš artimą

Griežtai smerkdamas žudymą ir pyktį, Jėzus nesako, kad tie du nusikaltimai yra vienodo rimtumo. Jis įspėja, kad labai svarbu saugoti savo galvosena ir jausmus nuo tų blogybių. Dievas teis mūsų mintis ir jausmus, jei buvome nusikaltę prieš artimo meilę, net prieš teisdamas mūsų veiksmus. Nors minčių ir jausmų nusikaltimai nėra tokie dideli, kaip žudymas, jie turi tą pačią šaknį: žmogaus širdį, nelinkusią mylėti.

Bet kas gi tikrai yra mūsų brolis? Kaip žinome, Jėzus labai praplėtė to žodžio prasmę. Jis sakė: "Iš tiesų sakau jums, kiek kartų tai padarėte vienam iš mažiausiųjų mano brolių, man padarėte" (Mt 25,40). Sutapatindamas save su kiekviena žmogiška būtybe, Jėzus mums sako, kad kiekvienas asmuo yra mūsų brolis.

Kadangi kiekvienas asmuo yra mūsų brolis, turime ypatingą atsakomybę užlaikyti vienybę su mūsų tikėjimo broliais. Jei įžeidimai, pagieža, kivirčiai žmonių santykiuose yra peiktini, juo labiau jie peiktini krikščionių tarpe. Pyktis, priešiškumas ar neapykanta yra tikra vienybės priešingybė.

Kaip mes galėtumėm gyventi pagal čia mąstomus Jėzaus žodžius? Jie savaime ragina paegzaminuoti mūsų veiksmus, žodžius ir santykius su artimu. Jie kreipia dėmesį į mūsų veikimo šaknis. Gali būti, kad mes sugebame išvengti užgauliojimų ar kivirčių su artimu. Tačiau turėtumėm savęs paklausti, kaip iš tikrųjų asmenį traktuojame? Ar esame nuoširdūs, gerbdami kito nuomonę, būdami pasirošę ir savosios atsakyti? Ar stengiamės peržengti nesutarimų ribas, kuriuos mus skiria? Ar norime pašalinti iš mūsų vidaus blogus jausmus, nepatikimą, vengimą ir t.t. Kalbant trumpai: ar mūsų artimo traktavimas yra meilės įkvėptas? Jei taip tikrai yra, einame Jėzaus nurodytu keliu. Tada tikrai laikysime tuos jo žodžius, vėl iš naujo pasiryždami mylėti kiekvieną artimą, kaip patį Jėzų.

Iš anglų kalbos išvertė

Kostas Paulius

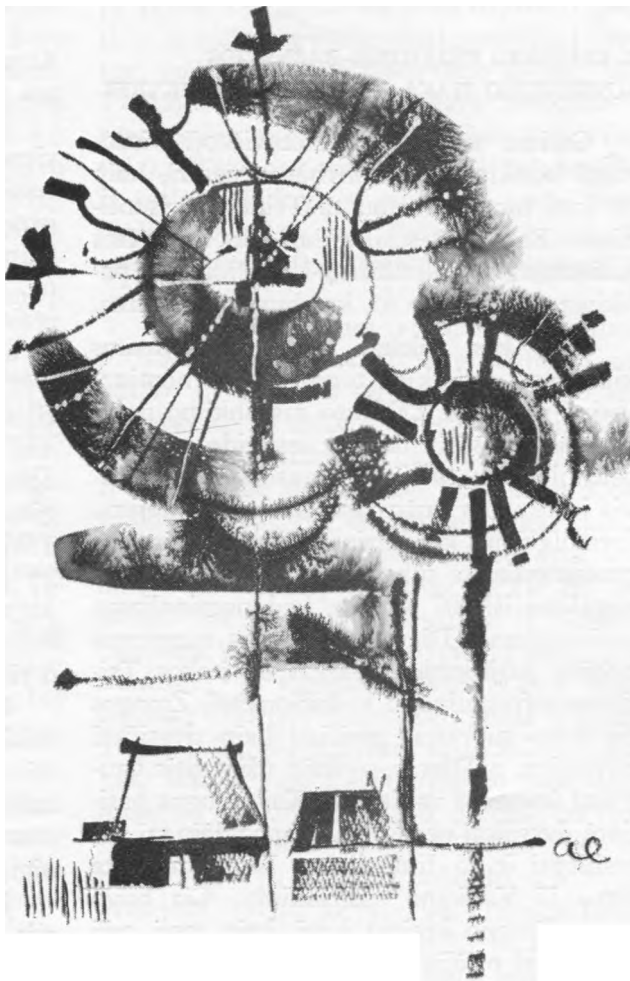
Henrikas Nagys

PELENŲ DIENA

*Iš pievas užliejusių upių
verpetuojančio ižo
kyla migloti įsisupus
raudona rožė. Patižę
nuo purvino sniego šaligatviai
teška ir tyška
po nervingom praeivių kojom.
Akligatvyje
sustojusiam
ant vienplaukės galvos
ima krist iš vienintelio
pilko, pritvinusio
debesies, be jokios atvangos
tiršta
peleninė kruša.*

VAIKYSTES VENTA

*Atsiminimuose garuoja Venta.
Ankstyvą rytmetį. Vasarų vasarą.
Einava su senele. Jos gera ir šilta
ranka mano mažą plaštaką
laiko tvirtai ir saugiai suspaudusi.
Vaikai krykšdami prie malūno maudosi.
Vakarykštės liūtys ir audros
giliom duobėm išvagojo šlyno
ir smėlio pakrantę. Į šiltą žolę krinta
dusliai dunksėdami obuoliai laukinės
obels. Basas ir pavargusias mudviejų kojas
liepa vešliais ir vėšiais šešėliais užkloja.
Tyra ir gaivi srovė kutena ir glosto
pašiurpusią odą. Monotoniškai ir vienodai
girgždėdami sukasi ir plaka putotą
vandenį malūnračio mauruoti sparnai. Nesustodama
suka ir suka juos romi ir lėta
mano atsiminimuose vaikystės upė Venta.*

LIETUVIŠKOSIOS KATALIKYBĖS ŠAKNŲ BEIEŠKANT

VYTAUTAS BAGDANAVICIUS, M.I.C.

6. TRIDENTO VISUOTINIO BAŽNYČIOS SUSIRINKIMO ĮTAKA LIETUVOS KATALIKYBEI

Galima sakyti, kad lietuviškoji visuomenė kitokios krikščionybės ir neturi, kaip tą, kuri buvo suformuota Tridento visuotiniame Bažnyčios susirinkime. Šis Bažnyčios susirinkimas viduramžinių krikščionybės palikimą apvalė nuo to, kas buvo netinkama.

Būtų per aukštas šiems svarstymams klausimas, ar ir kiek turėjo įtakos nominalistinė filosofija Tridento susirinkimo nutarimams. Šis susirinkimas nesileido svarstyti psichologinių tikėjimo klausimų. Pagrindinis jo rūpestis buvo rasti teisingus tikėjimo formulavimus kai kurioms tikėjimo tiesoms protestantizmo sukeltai opozicijai. Tačiau negalima išleisti iš akių, kad nominalizmo atstovaujamos Dievo ir žmogaus sampratos nebūtų pasilikusios visiškai be įtakos Tridento suformuluotai krikščionybei. Žmogus čia buvo suprastas greičiau kaip dvasiškai neveiklus, o Dievas — kaip užimantis daugumą žmogaus vaidmenų. Kai žmogus pasidarė dvasiškai neveiklus, tai negalėjo tai neatsiliepti ir jo liturgijoje. Visai kas kita buvo II Vatikano susirinkime. Čia buvo daug dėmesio kreipta į tai, kaip rasti ryšį ir geresnį priėjimą prie tikėjimo tiesų tiek asmeniniame, tiek visuomeniniame gyvenime.

Tridento visuotinis Bažnyčios susirinkimas buvo labai audringas. Jis buvo ir nutrūkęs, ir suskilęs. Reikia net stebėtis, kad jis visiškai neiširo tarp šių skirtingų įtakų: politinės valdžios, reformos šalininkų, centrinės vadovybės šalininkų ir vyskupų vaidmens šalininkų.

Tačiau vienu atžvilgiu susirinkimo dalyviai buvo vieningi — smerkdami grubų Liuterio pasisakymą prieš mišias kaip aukojimą. Mišiose, pasak susirinkimo, jungiasi Kristaus auka su tikinčiųjų pasiaukojimu, ir tai yra užbaigiama bendru pokyliu. (Hubert Jedin, "Krisis und Abschluss des Tridenter

Konzils", 1964, 48 psl.). Tai, galima sakyti, yra ir lietuviškosios katalikybės išraiška.

Tačiau, kad šis nutarimas lietuviškoje visuomenėje pasidarė realybe, tai turėjo reikšmės kitas Tridento nutarimas, būtent įsteigimas vyskupinių kunigų seminarijų, kaip privalomos sistemos ruošti kunigystei. Pirmiau kandidatas į kunigus galėjo įvairiais būdais įsigyti reikiamo teologinio ir humanistinio mokslo ir, tai patikrinus, būti iššventintas kunigu. Tiesa, viduramžiais buvo garsių universitetų su teologinėmis studijomis, tačiau daugumai kunigų jie nebuvo prieinami. Kunigų seminarijų įsteigimą reikia laikyti pačiu reikšmingiausiu Tridento susirinkimo pasiekimu (H. Jedin, 47 psl.). Lietuviškai krikščionybei tai yra pagrindinės reikšmės dalykas. Lietuviškos krikščionybės nešėju pasidarė ne kas kitas, o tik parapijos kunigas.

Kunigų seminarijų įsteigimas buvo reikšmingas visai Bažnyčiai. Pasak Jedin, tai buvo pats reikšmingiausias Bažnyčios reformos veiksmas, kurį Tridento susirinkimas yra atlikęs. Jis sukūrė pastoracinę kunigija (Jedin, 75 psl.).

Jungmann, tyrinėdamas liturgijos istoriją, pastebi, kad tridentinė liturgijos reforma aktyvaus pasauliečių dalyvavimo mišiose nepasiekė. Mišiose aktyvūs pasiliko tik kunigas ir mišių patarnautojai. Pasauliečiai mišiose dalyvavo tik iš tolo. Beveik geriau tuo atveju buvo viduramžiais. Tada švenčių mišios būdavo užbaigiamos populiariais Kristaus kančios ar šventųjų gyvenimų vaidinimais (Jungmann, 144 psl.). Šie vaidinimai buvo populiariūs net Prūsiose, prieš čia ateinant reformacijai (V. Bagdanavičius, "Aukojimas Prūsiose šešioliktojo šimtmečio pradžioje", *Aidai*, 1984, 341 psl.). Calvinistai ir Melanchtonas, stipriai pasisakydami prieš tuose vaidinimuose atsirandančius nepadorumus, šią kultūrinę veiklą Vakarų Europoje sustabdė, bet Tridento susirinkimas šių vaidinimų nepasmerkė.

Po Tridento susirinkimo atsirado alegorinis būdas dalyvauti mišiose. Jo pradainas yra kard. Bellarminas, kuris sudarė mišių veiksmų alegorinį aiškinimą. Pvz., *Tėve mūsų* kalbėjimas mišiose reiškia paskutinius Kristaus žodžius ant kryžiaus; ostijos laužymas — Kristaus šono pervėrimą ir t.t. Senose lietuviškose maldaknygėse buvo toks simbolinis mišiose dalyvavimo būdas. Toks aiškinimas ne visus patenkino. Dalyvavimas mišiose, giedant giesmes, pasak Jungmanno, atsirado ne be protestantų įtakos (146 psl.).

Taigi tenka manyti, kad lietuviška katalikybė yra tridentinės kilmės. Ji neturi kai kurių būdingų viduramžinės krikščionybės bruožų. Išimtį sudaro galbūt tik lauko kryžiaus keliai, kuriuos liudija du miestai: Žemaičių ir Sūduvos Kalvarijos. Greičiausiai čia jie yra kalavijuočių ir kryžiuočių kilmės, nes tik šie ordinai turėjo paprotį eiti kryžiaus kelius lauke, kaip savo ryšio su kryžiaus žygiais Palestinoje išraišką. Vėliau kryžiaus kelių kultą ugdė pranciškonai, bet kryžiaus keliai buvo einami jau bažnyčios viduje.

Tridento susirinkimas tvirtai iškėlė Kristaus reikšmę, išryškindamas sakramentų vaidmenį krikščioniškame gyvenime. Tačiau jis apleido ar neįstengė prieiti ligi žmogaus vaidmens išryškavimo krikščioniškame gyvenime. Kaip tik tuo yra būdinga lietuviška katalikybė — savo sakramentine praktika, bet ne kultūrinio krikščionišku pasireiškimu.

Pagal Tridento susirinkimo mokslą, sakramentinė malonė yra žmogaus gaunama pačiu atliktu veiksniu—"ex opere operato". Tuo šis susirinkimas norėjo pasisakyti prieš protestantų perdėtą sakramentų teikėjo galimo nuodėmingumo išryškirimą. Ir nuodėmingo kunigo teikiamas sakramentas duoda Dievo malonę. Tačiau šis mokslas paliko nuošaly sakramentą priimančio asmens aktyvumą. Ši situacija kaip tik atitinka nominalistų skelbtą pažiūrą, kad žmogaus protinis aktyvumas religinėje srityje yra nereikšmingas (plg. P. Fransen, "Intelligent Theo-

logy", I, 86 psl.) Taip pat, pagal Occamo mokslą, į mišias buvo žiūrima tik ieškant jų vaisių, t.y. norint ką nors dvasiškai gauti, o ne tiek jose asmeniškai pasireikšti (ten pat, 108 psl.). P. Fransen daro išvadą, kad Tridento susirinkimas nedavė atsakymo į svarbesnius religinius priekaištus (t.p., 128 psl.). "Tridento reakcija prieš reformaciją ir įvairius Bažnyčios puolimus anais šimtmečiais buvo ta, kad Bažnyčios branduolį sudaro hierarchija ir kunigai"(t.p., 49 psl.).

Iš tų susirinkimo vertinimų neturime padaryti išvados, kad jis savo vaidmens neatliko. Jis jį atliko taip, kaip to laiko aplinkybės leido atlikti. Mūsų reikalui verti dėmesio du susirinkimo dalyviai. Jie yra verti dėmesio ne dėl to, kad būtų buvę patys reikšmingiausi, bet dėl to, kad mes, kalbėdami apie lietuvišką krikščionybę, ypač domimės šešioliktuosiu šimtmečiu. Tie du asmenys yra kardinolai Gonzaga ir Hosius. Gonzaga buvo kilęs iš aktyviųjų renesanso sluoksnių. Jo motina Izabelė D'Estė buvo laikoma didžiąja renesanso ponija (Jedin, 21 psl.). Taigi į Tridento susirinkimą negalime žiūrėti kaip į svetimybę to meto kultūrinėms nuotaikoms. Kard. Stanislovas Hosius buvo Vilniaus pinigų kalyklos savininko sūnus. Jis buvo Ermlando vyskupas Prūsijoje. Tačiau jo ryšys su Vilniumi buvo gyvas, kai jis gyveno Romoje. Jis buvo laikomas vienu iš mokyčiausių susirinkimo dalyvių. Susirinkimo darbuose jis buvo labai aktyvus. Jo vardas dažnai sutinkamas susirinkimo aprašymuose. Taip pat jis ten buvo vienas iš popiežiaus delegatų. Jis stipriai atstovavo pažiūrai, kad mišiose būtų išlaikytas Dievui aukojimo pobūdis. Jo laikysena prieš liuteranizmą buvo labai aktyvi. Priežastis, dėl kurios jį čia minime, yra ir ta, kad jis, pasak H. Jedin, Lenkijoje be baimės veikė už katalikybės išlaikymą. Bet jeigu tai tiesa Lenkijai, tai nuosekliai yra tiesa ir Lietuvai, nes tada ir Lietuva, kaip Lenkija, galėjo pasidaryti protestantiška. Taigi šio vilniečio kardinolo (mirusio 1579 m.) mes taip pat neturime išskirti iš lietuviškos krikščionybės istorijos.

7. PROTESTANTIZMO ĮTAKOS KATALIKYBEI

Kalbant apie lietuviškos katalikybės šaknis, negalima iš akių praleisti protestantizmo. Ir tai dėl tos paprastos priežasties, kad jis lietuvių tautą veikė abiem savo pagrindinėmis formomis: liuteranizmu ir kalvinizmu.

Pirmiausiai sustokime prie liuteranizmo, kuris pasidarė tautinė religinė forma Mažosios Lietuvos lietuviams. Žinoma, mes čia galime sustoti tik prie vieno kito būdingesnio liuteranizmo bruožo, neaptariant išsamiau šio mokslo. Pasinaudosime labai vertinamo liuterono Ernst Troeltsch studija "The Social Teaching of the Christian Churches" (London, MacMillan, 1950, II dalis).

Troeltsch šitaip aptaria liuteranizmo ir katalikybės skirtumą doriškai visuomeninėje srityje: "Liuteriui yra būdinga, kad jis objektyvų dorinį apreiškimą randa pasakytą ne pamoksle nuo kalno, bet dešimtyje Dievo įsakymų. Jo galvosena, 10 Dievo įsakymų yra tas pat, kas prigimties dėsniai, kurie buvo patvirtinti ir išaiškinti Jėzaus ir apaštalų. Taip suprastas dekalogas pasidarė absoliučiai būdingas protestantiškai galvosena, kaip prigimties teisės išraiška; tuo būdu protestantiška dorovė su juo susitapatino" (504 psl.). Pirminei krikščionybei 10 Dievo įsakymų buvo vos žinomi. Ji savo dorovės moksle rėmėsi tiesiog prigimties teise. Tačiau viduramžiais, prieš protestantizmą, 10 Dievo įsakymų buvo plačiai naudojami, kaip priemonė pasiruošti išpažinčiai (844 psl.).

Kristaus pamokslas nuo kalno su savo aštuoniais palaiminimais Liuteriui pasirodė nepriimtinas dėl to, kad ten nekalbama apie nuodėmes, o Liuteriui tai buvo didžiausio aktualumo dalykas. Galbūt prie tos minties jis priėjo dėl to, kad viduramžiais pamokslas nuo kalno buvo jungiamas su vienuoliniu gyvenimu, nuo ko Liuteris atsiribojo (845 psl.).

Nuo protestantizmo laikų ir katalikai į 10 Dievo įsakymų pradėjo žiūrėti kaip į pagrindinę dorovės išraišką. Pamokslo nuo

kalno dorovė ir katalikiškoje visuomenėje buvo pamiršta. Tačiau W. Schmidtas į pamokslą nuo kalno žiūri kaip į krikščioniškojo gyvenimo konstituciją ir kaip į atsiri-bojimą nuo S. Testamento dvasios. Tai labai gyvai liudija nuolat pasikartojantys Jėzaus žodžiai: "Seniesiems buvo pasakyta, o aš sakau..." W. Schmidtas į pamokslą nuo kalno žiūri kaip į atidengimą to, kas yra natūralu žmogaus širdyje. Visi jausmai, kurie kada nors glūdėjo žmogaus krūtinėje, kaip tylūs nujautimai ir stiprus, bet giliai pasislėpęs jaudinimasis, šios kalbos buvo pažadinti taip, kaip niekada panašiai žmoni-joje nebuvo atsitikę ("Ein Jesus Leben", 112 psl.). "Čia buvo ne tiek kieti įstatymai, kiek viliojantys idealai" (115 psl.).

Liuteranizmas yra būdingas skirtumo išryškinimu tarp Dievo malonės ir praktiško gyvenimo. P. Fransen mano, kad tai neatsitiko be nominalistinės filosofijos įtakos. "Nėra abejonės, kad nominalizmas turėjo įtakos reformacijos kilimui; panašiai jis turėjo įtakos ir moderniam mokslų kilimui. Jis veikė ta kryptimi, kad didėtų skirtumas tarp intuityvaus ir abstraktaus pažinimo; jis ugdė dvišakumą tarp patirties ir formulu- mo" (Intelligent Theology", III, 72 psl.). Tai veikė ne tik protestantizmą, bet ir katalikybę.

Liuteranizmas skelbė didelį pasitikėjimą Dievu, bet nepasitikėjimą žmogaus pastangomis. Negalima manyti, kad šis savo negalią pripažįstantis mokslas nebūtų veikęs žmonių ir anapus protestantų visuomenės.

Tačiau šis dvišakiškumas yra turėjęs ir teigiamų pasekmių. Viena iš jų buvo pedagogikos mokslo atsiradimas ir iškilimas. Viduramžiais pedagogikos mokslo nebuvo. Viduramžių žmogus savo dorovės siekė kartu su savo krikščionišku tikėjimu, o naujaisiais amžiais, kai žmogaus vaidmuo religiniam pažinimui buvo nuvertintas, atsirado proga ir reikalas savo dorinimu rūpintis atskirai nuo religinės srities. Atrodo, kad protestantiškos visuomenės labai prisidėjo prie pedagogikos mokslo išryškinimo. Tai derinosi su liuteranizmo atstovautu individualizmu.

DVYLIKA KRIKŠTO ATSPALVIŲ

A. SAULAITIS, S.J.

Kitaip šiuo atžvilgiu katalikiškas visuomenės veikė kalvinizmas. Jeigu liuteranizmui yra būdingas individualizmas, tai kalvinizmui yra būdinga bažnytinio bendruomeniškumo sąmonė. Mistinio Kristaus kūno idėja buvo gyva pirminiame kalvinizme. Katalikiškai visuomenei šią idėją, net su tam tikru būkštavimu, pateikė Pijus XII savo enciklikoje apie mistinį Kristaus kūną 1942 metais. Pasak jo, "šis mokslas toks gilus ir taip pavojingas, kad dėl to kai kas nuo jo traukiasi, kaip nuo uždrausto vaisiaus" (10 nr.).

Kalvinizmas reikšmingai prisidėjo prie pavojingos problemos sprendimo: įvertinti asmenį ir derinti jį į visuomenę (Troeltsch, II, 621). Ypač reikšmingai kalvinizmas yra pasireiškęs, kuriant demokratinę santvarką J.A. Valstybėse. Lietuvoje kalvinizmo įtaka šiuo atžvilgiu yra taip pat teigiamai pasireiškusiai. Lietuvos kalvinistai 16-tame šimtetyje, bendradarbiaudami su katalikais, kūrė Lietuvos statutus. (Apie tai žiūr. V. Bagdanavičiaus straipsnį *Drauge* "Trečiojo Lietuvos statuto ruošimo epopėja", 1986 m. lapkričio 26-29 d.)*

Šia proga verta prisiminti, kad ir Jogaila, įvesdamas Lietuvoje krikščionybę, nevengė visuomeninių problemų. Jis sudarė įstatyminių pagrindą Lietuvos vidurinei klasei, pakviesdamas ją visuomeniniams uždaviniams. (Žiūr. V. Bagdanavičiaus straipsnį *Drauge* "Visuomeniniai Lietuvos krikšto padariniai", 1986 m. birželio 28 d.). Be šito jo paskatinimo vargiai būtų suprantamas tiesiog jaunuoliškas lietuvių bajorų ir didikų entuziazmas kurti Lietuvos statutus.

(B-d.)

■ JAV vyskupų konferencijos pirmininku išrinktas St. Louis arkivyskupas Lawrence May.

■ Rytų Vokietijoje, kaip paskelbė Berlyno kardinolas Meisner ir dešimt Rytų Vokietijos vyskupų, Bažnyčia ir tikintieji turi daug sunkumų.

■ Sovietų komunistinio jaunimo laikraštis "Komsomolskaja pravda" apgailėstauja, kad vis daugiau komjaunuolių tuokiasi bažnyčioje. Skatina prieš juos imtis priemonių. Laikraštis skelbia, kad komjaunuoliai neturi dalyvauti bažnyčių choruose.

Nuo pat krikščionybės pradžios Krikštu buvo priimami į Bažnyčią įvairaus amžiaus žmonės šeimomis ar paskirai. Ilgainiui liko vienerios apeigos, pirmaisiais šimtmečiais ir misijų kraštuose dažniausiai naudotos: suaugusių Krikštas, nors katalikiškuose kraštuose dažniausiai buvo krikštijami kūdikiai. Vatikanas II-asis atnaujino apeigas: sugrąžino suaugusiems ilgesnį ruošos laiką (katechumenatą), pirmą kartą Bažnyčios istorijoje paruošė kūdikių krikšto apeigas, pritaikė suaugusių formules paauglių krikštui. Šiame krikšto reikšmės aprašyme ištraukėles paimtos iš įvairių krikšto būdų — suaugusių, paauglių ir kūdikių. Kiekvienas skyrelis papildomas šventojo Rašto nuorodomis, kurios sakramento reikšmę pavaizduoja ar paaškina.

1. *Įstojimas į krikščionių bendruomenę:* "Džiaugsmingai tave į bažnyčią priimame, kad kartu su mumis galėtum bendrauti prie Dievo žodžio stalo".

Kiekvienas krikšto sakramento simbolis išreiškia bendruomeninę sakramento prasmę, nes krikštu įstojame į Bažnyčią. Žinoma, neužtenka įstoti: bendruomeninis gyvenimas yra viso gyvenimo uždavinys. Nepakanka bendrumo, o tenka sugyvenimą patirti, priimant vienatvę, švenčiant skirtumus, nesutarimus kaip eilinę gyvenimo dalį išgyventi. Krikščionis tiki, kad verta tikinčiųjų šeimos nuotyki gyventi tokį, kokį Evangelija siūlo. Kaip ir kiekviena bendruomenė, Bažnyčia turi savo apeigas (ypač įstojimo), šventes, gyvenimo bruožus, įstatus, priklausomybės sąlygas, uždavinius ir erdvės nariams bręsti. Naujai atrandame šios didžios bendruomenės dovanos reikšmę, patiriamą sekmadienio liturgijoje, šeimoje, artimo tarnyboje. Naujai suprantame, kad asmuo, nesugebantis būti vienas, turėtų bendruomenės vengti, o nesugebantis bendruomenėje gyventi, turėtų saugotis vienatvės.

Stasio Žilevičiaus nuotrauka.

Šventoji Dvasia yra mūsų vienybės raištis, tačiau jos dovanos ne būtinai patvirtina mūsų vertybes, mūsų tvarkos dėsnius: ji veikia laisvai, nepažabota; ne visuomet žinoma, ką ji — kaip Jėzus žadėjo — mums primins. Naujam nariui gavus Šv. Dvasios dovaną, bendruomenė atidžiai klausosi, naujai stengiasi savo elgesiu, apeigomis, bruožais tikėjimą gyventi. Šv. Dvasia yra staigmenų, susitaikymo, pakilnumo ir jaunystės dvasia. (Šv. Rašte: Apd 2,42-47, 4, 36-37,5,1-11).

2. *Pašaukimas vardu*: "Kokį vardą parinkote savo kūdikiui?" — "N.N., nuo dabar būsi vadinamas ir šiuo vardu" (kai suaugęs pasirenka krikščionišką vardą).

Vardas ne tik pažymi atskirą žmogų, bet yra asmens esminė savybė. Vardu vadinami ar pašaukdami, rašydami vardą (ir

pavarde), žmogų padarome gyvą, pripažįstame jo ar jos buvimą. Žmogaus vardą žinoti yra pažinti žmogų — tai ryšku Šv. Rašte, o pirmykščiose tautelėse vengiama svetimam savo vardą išduoti, leistis būti fotografuojamam, kartais neminimi mirusių ar iš genties atskirtų asmenų vardai.

Kai Viešpats asmenį kviečia uždaviniui, dažnai pakeičia vardą, pvz., Abramą — Abraomą, Simoną — Petras, Saulius — Paulius, kaip ir šiandien popiežius savo vardą pakeičia po išrinkimo, ir beveik ligi mūsų laikų vienuoliai imdavosi kito vardo ar sutvirtinamieji pasirinkdavo Sutvirtinimo vardą (Krikšto sakramento reikšmei sugrįžus į pirmąją vietą, šie du papročiai rečiau užlaikomi). Santuokos metu dažnai moteris priima vyro pavardę. Dievas savo Sūnui davė vardą angelo žodžiais. Savo prisikėlimu

Jėzus gavo naują vardą — Dievo Sūnus (Fil 2,9), o Jėzus savo vardą duoda tikintiesiems krikščionims (pagal žodžio kilmę "kristčionys").

Krikščionio vardu vadindamasis, tikintysis išreiškia savo prisirišimą prie Kristaus, o duodamas žmogui vardą, Dievas sandora save prie asmens prisiriša (Jn 20,11-18).

3. *Kryžiaus ženklas*: "Priimk kryžiaus ženklą savo kaktoje: šiuo savo meilės ženklu Kristus suteiks tau stiprybės. Išmok Kristų pažinti ir jį sekti".

Krikščionims kryžius yra įrankis, kuriuo romėnai Jėzų nužudė, kaip nuteisdavo pabėgusius vergus, dabar likdamas visuotiniu simboliu savo forma ir medžiaga — medžiu, įvairiose kultūrose pažįstamu "gyvybės medžio" vardu. Krikščionys religiniame mene naudoja įvairiausių rūšių kryžių, kaip ir lietuviai gražiai išpuošia tą patį esminį pavidalą.

Prieš Evangeliją tikintieji kryžiaus ženklu pažymi kaktą, lūpas ir krūtinę, o krikšto apeigose kūdikio tėvai, krikšto tėvai ir kunigas galvą kryžiumi paženkliną. Žegnodami krikščionys taria "Vardan Dievo Tėvo", liesdami kaktą, kad mintys, patirtis, vaizduotė, pagarba, meilė ir šventiškos nuotaikos derintųsi su Kristumi; tardami "ir Sūnaus", paliečia širdį, kad būtume vieningi, meilingi, švelnūs, džiaugsmingi, trokštume kas Kristaus, ir kad iš krikščionių trykštų meilė; žodžiais "ir Šventosios Dvasios" pereiname mostu nuo peties į petį, Dievo vardą skleisdami ant viso savęs, išpažindami, kad Šventoji Dvasia veikia laisvai nuo krašto ligi krašto pasaulyje, kad priimame Evangeliją išskėstom rankom ir su tokia meile, kuri niekad asmenų neužmiršta. Kryžius primena ir visa tai, ką Jėzus apie kryžių sako. (Žr. Fil 2,5-11, Mt 10,37-39, 16, 24, Mk 8,34, Lk 9,23, Jn 12,32-33, Gal 6, 14-18, Ef 2,14-16).

4. *Žodžio dovana*: "Priimk Evangeliją, Dievo Sūnaus Jėzaus Kristaus gerąją naujieną".

Žodžio ir balso teisę turi tik laisvi žmonės; kaliniai pilno balso neturi, o priespaudoje žodis ir balsas labai brangus. Kai ku-

riems asmenims yra sunku išsireikšti ar būti suprastiems, o mažytis vaikas išvis nekalba (lotyniškai "infans" yra "nebylys") — ir kaip džiaugiasi tėvai ir giminės, kai galų gale vaikelis prakalba. Išmokdami kalbėti, suprantame, kad tarti žodį reiškia gyventi, būti, santykiauti, ir tuo pačiu išmokstame, kaip svarbu kitų klausytis ir kitus išgirsti.

Šv. Raštas sako, kad Dievas tapo žodžiu: Jėzų vadiname Dievo Žodžiu. Krikštu asmuo priima gerąją naujieną ir išpažįsta Jėzų šimtininko žodžiais: "Šis tikrai buvo Dievo Sūnus".

Žmogus įsitikinęs, kad, kai jis kalba, Dievas klausosi, o kai Dievas kalba — žmogus supranta. Krikštu esame įvesti į šitokį bendravimą su Dievu.

Krikštas duoda ir teisę tikinčiųjų bendruomenėje prabilti, kalbėti ir kitų Bažnyčios narių klausytis, ir teisę kartu su kitais sakyti "Tikiu!"

Prie žodžio dovanos priklauso ir tylą, nes tylą yra tada, kada Dievas kalba. Tylos žodis suprantamas visomis kalbomis, išreiškiantis tiesą, solidarumą, paguodą. Kiekvienas žmogus išmoksta savo kalboje ir savo gyvenime tylą pastebėti ir išgirsti. Tarp žodžių įpinta tylą mus padaro jautrius, atidžius, nukreiptus į teisingumą, tiesą, teises; suteikia progą verkti; leidžia pakiliai džiaugtis Dievo nauja kūrinija. Tyla traukia mūsų širdį ir tikėjimą tiesiai dirbti ir galvoti. Kaip sako poetai, tylą yra ramybės bei taikos duona (Mt 13,3-9).

5. *Nuodėmių atleidimas*: "Melskimės už krikštijamą ir už save, nes esame nusidėjęliai; kad tikėjimu ir atgaila priartėtume prie Kristaus..

Ar gali būti, kad šiais laikais mažai girdima apie nuodėmę arba kad nuodėmės reikšmė nesuprasta? Žydų ir krikščionių tradicijose nuodėmė svarbus elementas: tai ribotumo ir laikinumo patirtis; blogis, kuris kartais ilgai neišnyksta; kaltė prieš Dievą, žmogų ir save; o labiausiai nuodėmę suprantame, kai pajuntame Dievo gailėtingumą. Dievo akivaizdoje būdami, matome savo nuodėmingumą (kaip ir paskiras nuodėmes).

Krikštu esame kviečiami ar pašaukti persikelti iš vidinio lūžio būklės į atlaidumo ir gailestingumo plotmę, nes Dievas nedalo ir nelaužo žmogaus, kaip kad velnias. Dievas žmogų kviečia susiderinti, viduje sutapti, išgyti, tapti viena. Krikštu esame pašaukti kitaip gyventi — artėti prie Kristaus, tobulo žmogaus. Poetas mąsto:

"Tegul nuodėmių ir nevykusių nuosprendžių pelenais suteptos rankos Dievo akivaizdoje tampa švarios ir padeda statyti ir kurti; anksčiau užgniauztos apie mano turtus ir išikąstas idėjas, tegul dabar jos Dievo akivaizdoje atsileidžia ir atsikabina; jei jos pasiruošusios įžeisti ar atstumti, tegul dabar rankos sugeba glostyti; kai jos sugniauztos pykčiui, smurtui ar jėgai parodyti, tegul Dievo akivaizdoje atsileidžia ir būna švelnios; savo rankas atitraukiu nuo nuodėmės ir atveriu savo delnus tavo gailestingumui priimti". (Lk 7,36-50, 15,11-32, Rom 7,15 ir 18-20).

6. *Atsivertimas, perkeitimas*: "Viešpatie Jėzau, parodyk savo išrinktiems žmonėms gyvenimą Šventojoje Dvasioje, kad jie vis labiau bręstų ir artėtų prie Dievo Tėvo ir jį garbintų, nes viešpatauji per amžius".

Kiekvienas asmuo, sutikęs Kristų, pasikeičia, persikeičia, atsiverčia, tai yra, sugrįžta. Susitikimas su Jėzumi yra išgyvenimas su nenykstančiomis pasekmėmis. Toks "atsivertimas" ne būtinai yra staigus, o dažnai pamažu vystosi, atbunda per patirtį, pergyvenimus, kad žmogus vėl keliautų savo priimta pirmykščia kryptimi. Religinių terminų kalboje *atsiversti* arba *sugrįžti* reiškia būti perkeistam naujai sandorai — naujai gyventi ir elgtis.

Bažnyčios uždaviniai yra: 1) skelbti Gerąją Naujieną žodžiu ir pavyzdžiu, 2) tarnauti seserims ir broliams, ypač vargstantiems, 3) įgyvendinti Dievo karalystės požymius — broliškumą, dalinamąsi, teisingumą, tai yra vienybę. (Mt 19,16-30, Lk 4,16-21, 5,17-26, 7,18-23, 19,1-10, Jn 8,1-11, Apd 9,1-19).

7. *Rankų uždėjimas*: (Rankos uždedamos be žodžių).

Rankomis perduodama energija, galia.

Rankos gydo — apgaubia delnais ir pirštais saugiai kaip motinos iščios, kad gimtų nauja gyvybė. Rankos priima kitą žmogų, kaip Santuokos apeigose jaunieji vienas kito rankas laiko. Ranka sveikinamės, beldžiame; tėvai laiko vaikų rankas, draugai — draugų. Ištiesta ranka išsiunčia asmenį uždavinį atlikti, ištiestos rankos duoda teisę pasiuntiniui veikti siunčiančiojo vardu. Sudedame rankas maldai, iškeliamo jas Dievą šlovinti, išskeičiame kitus apkabinti ir pasaulį aprėpti. (Viduramžiais riterių kardai, uždėti ant pečių, simboliškai pratęsdavo ranką). Iškelę ranką, prisiekiame tiesą kalbėti; kartais ranka ant širdies lydimos vėliavos ar himnai. Sutvirtinimo kūmai deda ranką ant globotinio peties.

Jėzus savo rankomis gydė, tepė gydantį molį, apkabino vaikus, atleido nusidėjėliams, prikėlė mirusius, pripažino ir atpažino žmones, niekad jų nenaudodamas smerkti, bausti ar atstumti. (Mk 8,22-26, 7,32-36, 10,46-52).

8. *Tikėjimo išpažinimas*: "Prašome išrinktųjų prieiti ir priimti Bažnyčios tikėjimo išpažinimą".

Graikiškai tikėjimo išpažinimas vadinamas "simboliu". Tai sandoros žodis, kuriuo abu sutarties dalininkai sudera dėl sandoros turinio, kiekvienam paskirdami tinkamą dalį. Sudera, pasitikėdami vienas kitu ir vienas kitam patikėdami antrojo dalį. Todėl tikėjimo "simbolis" arba išpažinimas — tekste išrašytas — krikščionių tarpe reiškia, kad vieni kitų akivaizdoje tiki ir pripažįsta abiejų sandoros pusių nuosavybę, priklausomybę — žmonių ir Viešpaties. Švenčiausios Trejybės forma išpažįstamas tikėjimas yra kaip dokumentas ar pasas, kuriuo krikščionis savo tapatybę įrodo bet kur pasaulyje, kitoje krikščioniškoje bendruomenėje atsiradęs.

Tikėjimo išpažinimu krikštijamasis įsirašo į pasaulinę bendruomenę, besilaikančią to paties tikėjimo "simbolio", nors ir tik pamažėle ar nepilnai visais šios bendruomenės lobiais naudotųsi. Tuo pačiu išpažinimu krikščionys tvirtina, kad jų gyvenimas nukreiptas ne į save, o į Kitą. Išpažįsta ne tik

Stasio Žilevičiaus nuotrauka.

žodžius ir jų turinį, bet patį asmeninį Dievą, kurį žodžiai dengia, už kurių slypi.

Tikėti reiškia ir tikėti tuo, kas neįmanoma, per sunku. Tikėdamas išsipareigoja vystytis, atsiverti, visados ieškoti, klausinėti, savo laisva valia mylėti. Kiekvienas tikintysis nuolat kviečiamas atsakyti į klausimą, kurį Jėzus savo mokinių klausė: "O jūs kuo mane laikote?" (Mt 16,13-20).

9. *Pasinėrimas į vandenį*: "Tave krikštiju vardan Dievo Tėvo, ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios. Amen".

Seniausiose tradicijose vandens reikšmė visur žinoma ir aiški: vanduo yra gyvybės šaltinis, priemonė švarintis, atgimimo vieta. Reikšmė yra ir dviprasmiška: mirtis — gyvenimas, žala — kūryba, nes vandenyje galima nuskęsti, užtvindyti vandeniu, lygiai kaip ir vandeniu atgaivinti, drėkinti, girdyti. Krikš-

čioniškame gyvenime mirties simbolis vanduo yra ir gyvenimo su Kristumi ženklas. Vanduo yra ir jūra, ir lietus, ir šaltinis.

Pirmųjų laikais ir dar dabar kartais žmonės krikštijami ne keliais lašais, bet būna paneriami į vandenį, kad, iš vandens iškilę, būtų panašūs į prisikėlusį Kristų, iš kapo gilumos naujon gyvybėn iškeltą. Pasinėręs į vandenį, žmogus po kiek laiko trokšta oro, kaip žmogus Dievo, ir kovoja, norėdamas orą (ir Dievą) pasiekti.

Vanduo neturi nei kvapo, nei spalvos, nei skonio, o tai — didžiausias žemės turtas. Tuo pačiu ir jautriausias turtas, kylantis iš pačios žemės gelmių. (Mt 4,35-5, Mk 1,9-11, 4,35-41, Jn 4 skyrius).

10. *Aliejumi patepimas*: "Tave patepame išganyto aliejumi mūsų Išganytojo vardu".

Aliejaus simbolis ryškus kultūrose, auginančiose alyvmedžius, tačiau ir kitose srietyse taukai ar kiti riebalai dažnai panašų vaidmenį atlieka. Aliejus įsisunkia giliai, neišgaruoja kaip vanduo, ilgai išlieka ir malonus pačiupinėti. Aliejus kūną maitina savo reikalingomis savybėmis, gydo ir stiprina, todėl yra jėgos, gyvybingumo, sveikatos ženklas. Aliejus nublizgina, kūną, kad jis atspindėtų šviesą, todėl yra džiaugsmo ir malonumo ženklas.

Prie aliejaus priklauso ir kvepalai, nes senais laikais nebuvo įvairiausių nugarinių skysčių, o tirštos ir alyvuotos nuoviros, išlaikiusios savo kvapą. Kvepalai praneša, kad čia yra asmuo, nors jo ir nebūtų galima matyti, paliesti ar suvokti.

Švėstas aliejus arba chrizma vyskupo šventinamas Didįjį Ketvirtadienį (arba ir Didįjį Antradienį). Tai aliejaus ir kvepiančių sakų (balzamo) mišinys. Šiuo aliejumi šventinami altoriai, bažnyčios, ir jis naudojamas sakramentuose, kurie ypatingu būdu asmenį paženkliną: per krikštą, sutvirtinimą ir kunigystę. Taip Dievas žmogaus gyvenimą persunkia iki širdies. Būti aliejumi pateptam reiškia būti Šventąja Dvasia pateptam, kad būtume kaip Jėzus ("Mesijas" ir "Kristus" reiškia "Pateptasis").

Šventajame Rašte aliejus pažymi asmenį naujai misijai. Šv. Paulius kalba apie Šventosios Dvasios antspaudą. (I Samuelio 6,1-13, Jn 12,1-11).

11. *Naujas rūbas*: "Tapai naujas kūrinys Kristuje ir apsirengi Kristumi. Imk šį baltą rūbą..

Drabužis žmogų papuošia, apdengia ir apsaugo. Mūsų apranga išreiškia mūsų nuotaikas, kurias norime kitiems parodyti (pvz., gedulo juoda spalva mūsų kultūroje). Šventajame Rašte, kaip ir įvairiose kultūrose, kito drabužiu apsivilkti reiškia priimti kito paveldą, paveldėti ano turtus ar teises (pvz., karalių vainikavimas, teisėjų rūbai). Uždėti ant kito savo drabužį reiškia savintis ar pasisavinti.

Kas mes esame po rūbais, kurie mus dengia, po uniformomis, darbo drabužiais? Baltasis krikšto rūbas yra šviesos, permato-

mumo ženklas, kaip kad švytėjo, kai Jėzus ant kalno persimainė savo trijų draugų aki-vaizdoje. Krikšte nauju rūbu apsivilkti reiškia palikti senąjį žmogų ir apsivilkti nauju. Velyknaktį gavę baltus rūbus, naujai pakrikštyti juos nešiodavo visą savaitę ligi Atvelykio (lotyniškai "Baltų rūbų sekmadienis"). (Lk 9,28-36, 15,22, Gal 3,27).

12. *Kristaus šviesa*: "Tave Kristus apšvietė. Visados gyvenk kaip šviesos vaikas ir puoselėk tikėjimo liepsną savo širdyje".

Tradicijose šviesa ir tamsa vienas kitą simboliškai papildo arba pakeičia. Tamsa reiškia žemę, šviesa — dangų. Dievas sukūrė visatą, atskirdamas tamsą nuo šviesos (Pradžios knyga). Paprastai šviesa yra gyvybės, sveikatos, gerovės ženklas. Krikščionių tarpe šviesa yra Dievo buvimo ženklas (žvakutė prie Švenčiausiojo). Pats Dievas yra šviesa ir kviečia žmones šviesiai gyventi, net patiems šviesa tapti. Perėjimas iš tamsos į šviesą (pvz., aušra) krikščionims primena Jėzaus Kristaus mirtį ir prisikėlimą.

Ugnis, kaip ir vanduo, yra gyvybės ir prisikėlimo ženklas, dviprasmiš. Ugnis yra ir meilė, ir pyktis; ugnis naikina ir žudo, valo ir atkuria (kaip Velyknaktį nauja kibirkštis). Anot Marijos ir Jėzaus draugų Šventoji Dvasia nusileido liežuvio pavidalo liepsnomis. (Jn 1,1-12).

LITURGIJA - KRIKŠČIONIŠKOS BENDRUOMENĖS PASIREIŠKIMAS

VYTAUTAS KASNIŪNAS

Žodis "liturgija" reiškia darbą bendram labui, politines ir religines piliečių pareigas. Liturgija yra Dievą garbinanti ir žmogų šventinanti tarnyba, kurią per Kristaus kunigystę ženklais vykdo Šv. Dvasios patepta *bažnytinė bendruomenė*, trokšdama pripažinti Dievo didybę ir jam įrodyti savo priklausomybę. Liturgijos tikslas, be Dievo garbinimo, yra taip pat ir mokyti žmones apreikštųjų tiesų, suburti juos į vienos minties ir širdies bendruomenę, kad jie pajėg-

tų savo gyvenimu skelbti Kristų. Todėl liturgija nėra vien tik dvasininkų reikalas. Pasauliečiams yra skiriamos tam tikros pareigos, kad jie dalyvautų liturgijos apeigoje ne kaip stebėtojai, bet kaip aktyvūs jų atlikėjai. Tai tikinčiųjų bendruomenės dievogarba Kristui, o per jį dangiškajam Tėvui. Liturginis bendruomeniškumas netelpa ankštuose rėmuose. Visa tai geriau suvokti galima tik liturgija gyvenant ir į ją pasineriant.

Sakramentai, ypač mišios, yra skirti bendruomenei. Kiekvieno sakramento kryptis yra bendruomenė. Bendruomenės kryptis ryški kunigų šventimo ir moterystės sakramentuose, kuri siekia pagausinti Dievo tautą, praturtinant ją naujais nariais dieviškojo ir žmogiškojo buvimo plotmėje.

Pirmųjų keturių šimtmečių mišiose buvo labai ryškus bendruomeninis pradasis. Jose visos maldos buvo kalbamos balsiais. Visos maldos būdavo visų dalyvių vardu už visus brolius. Mišios vykdavo visiems suprantama kalba. Bet pakeitus kalbą žmonėms, kaip tai įvyko ketvirtame šimtmetyje, buvo pakeista kalba ir liturgijoje, paskiau ją padarius visų bažnyčių liturgine kalba. Po kitų liturginių pakeitimų, altoriui vietą parinkus prie sienos, kunigam nusišukus nuo maldininkų, nebesijautė tikinčiųjų sujungto bendruomeniškumo. Ir taip ilgiam amžiams sustingo tikinčiųjų savaimingas bendruomeninis polėkis į Dievą.

Antrasis Vatikano susirinkimas mus, tikinčiuosius, vėl iš dalies grąžino į pirmųjų amžių krikščionių išgyventą bendruomeniškumą. Paplitus mišioliukams, kilo noras pagyventi tikinčiųjų dalyvavimą liturgijoje. Bažnyčia imta laikyti pakrikštytųjų bendruomene, kurios visi nariai yra veiklūs. Imta įsitikinti, kad dvasininkai neturėtų patys vieni atlikti tai, kas skirta pasauliečiams. Tikintieji ne tik gali, bet ir privalo veikti liturgijoje. Liturgija reikalauja visų dalyvių išorinio ir vidinio veiklumo. Todėl II Vatikano susirinkimas ryžosi daryti visa: peržiūrėti tekstus, ženklus, o ypač leisti gimtąją kalbą, kad liturgija taptų suprantamesnė ir kad tikintieji lengviau ją suprastų. Išorinėje

liturgijos bendruomeniškoje veikloje reikiasi kunigas, ministrantai: diakonas ir subdiakonai, skaitytojai, patarnautojai, choras, giedotojai. Liturgijos dalyviai nėra tik nebyliai ir sustingę stebėtojai, bet įvairiomis formomis įsijungę tikintieji. Taip paskiras žmogus pasijunta bendruomenės nešamas prie Dievo. Pabrėžiant Bažnyčios, liturgijos ir tikinčiųjų bendruomeniškumą, išorinį veiklumą, kyla klausimas, ar nenukenčia paskiras žmogus, ar jis nepaskęsta susirinkusiųjų būryje, lyg beformėje minioje, kur užtenka tik išore būti ir veikti. Ar neužslopinamas žmogaus vidinis veiklumas? O kaip su iškilmingumu? Liturgijai rūpi deramas iškilmingumas ir grožis, bet virš jų yra dvasinis gylys. Liturgija reikalauja gyvų krikščionių, o ne tų, kurie joje dalyvauja tik atlikdami pareigas. Tikrai ir tobulai liturgijoje dalyvauja tie bažnytinės bendruomenės nariai, kurie Dievo dovanas priima ir Dievą garbina visa savo būtybe.

Kalbėdami apie išorinį ir vidinį liturgijos bendruomeniškumą, susiduriame su žmogaus kasdienybe, silpnybėmis. Lengva tikinčiajam atlikti sekmadienio pareigą, atsinešant su savimi praėjusių dienų išgyvenimus, džiaugsmus ir rūpestį, ašaras ir juoką, bet sunku ir reikia didelės dvasinės stiprybės Dievą garbinti visa savo būtybe.

Išorinis ir vidinis liturgijos išraiškos žiburys yra kunigas. O liturginį grožį, iškilmingumą galima palyginti su dykumos tamsoje uždegtu laužu, kuris įsiliepsnojęs prigludžia paklydusius, sušildo sušalusius. Grožis atitraukia nuo kasdienybės, pakyla dvasiniai polėkiai, įgauna naujus minties jėgos pasireiškimus. Jei giliai tikinčiam pati liturgija spindi dvasiniu grožiu, taurumu, kilnumu, tai atėjusiam į Dievo namus dėl pareigos, sekmadienio būtinumo ar laikantis giminystės bei draugiškumo ištikimybės, liturginis iškilmingumas ne vienam atveria naujus horizontus; girdėtas žodis prakalba sava kalba.

■ Rytų Europoje, Maskvos kontroliuojamuose kraštuose, gyvena beveik dešimtdalis pasaulio katalikų.

TOKIO BŪTA KUNIGO.

Iš visos Lietuvos, net iš tolimųjų rajonų, suplaukė į miškų apsuptus Ceikinius didžiulė minia žmonių. Buvo daug ir jaunimo. Daugiau kaip 120 kunigų ir du vyskupai. Kam jie čia susirinko? Laidoti 71 metų kunigo, Ceikinių klebono, Karolio Garucko, S.J. Nei laikraščiai nerašė, nei radijas neskelbė jo mirties, o vis tiek kone žaibo greičiu nuskriejo žinia apie jo mirtį, ir pradėjo žmonės traukti į jo šermenis ir laidotuves, nors buvo Didžioji Savaitė, prieš pat Velykas, kada kunigai turėjo daug darbo ir savo parapijose, ir su rekolekcijomis, ir su pasiruošimu Velykų apeigoms. Turbūt turėjo būti nepaprastas kunigas tas Karolis, kurį parapiečiai tik "Tėveli" vadino. Jau atiduota spaudai medžiaga jo gyvenimui nušviesti, o čia spausdiname vieną iš keturių laidotuvsė pasakytų pamokslų. Jaunųjų kunigų vardu kalbėjo kunigas Algirdas Keina. Gavome jo pamokslą, įrašytą į magnetofono juostelę. Gaila, kad kai kurios vietos labai neaiškios ar kažkokio triukšmo sugadintos, todėl vieno kito sakinio trūksta. Tas vietas pažymime daugtaškiais. Jau pačioje pamokslu pradžioje neaišku, kokia Šv. Rašto vieta cituojama. Kalbama apie "dvasią". Toliau paduodame pamokslininko žodžius.

J.K.

Šių žodžiui dvasia visą laiką gyveno garbingos atminties Tėvas Karolis Garuckas. Tūkstančius valandų jis išgyveno. Buvo norima jį užskleisti mažame Lietuvos kampelyje Palūšėje, Paringyje, Ceikiniuose, bet jo dvasia pripildė ne tik Ceikinių parapiją, ne tik aplinkinių parapijų tikinčiųjų širdis. Jo dvasia gaivino visą mūsų tautą. Pagaliau jo dvasia ir jo vardas žinomas plačiame pasaulyje. Prieš Kalėdas, paskutines savo gyvenime, jis gavo iš Vokietijos 32 sveikinimo laiškus. Jo vardas skamba radijo bangomis. Ir jūsų susibūrimas aiškiai kalba, kad čia visus sukvieta ne kažkoks išskaičiavimas, bet nuostabiai didinga kunigiška ir tėviška velionio Karolio dvasia.

Tėvas Karolis buvo daugiau negu kunigas. Jis buvo apaštalas. Atlaikyti pamaldas, patarnauti tikintiesiems — tuo dar neišsibaigia kunigo misija. Bažnyčios pašaukimas yra tęsti didįjį Kristaus išganymo darbą — pažinti Evangeliją ir mokyti kiekvieną širdį gyvenime ja alsuoti bei gyventi. Ir T. Karolis, kur tik galėdamas, stengėsi ne tik skleisti Evangeliją, palydint brangius konfratrus ir tikinčiuosius, bet ir kiekvieną momentą ir kiekvienoje vietoje, kur tik atsiradavo galimybė, kad žmogus pažintų Evangeliją ir jos tiesomis gyventų. Tomis tiesomis negyvenant, nebūtų tikro tikėjimo.

Velionis Karolis buvo aukos vyras. Kiekvienas čia esančių gali aplankyti jo butą. Ką jis mums palieka? Kuklų parapijos namą, kuklius savo rakandus, kuklius kambarelį. Bet savo dvasia jis išsiveržė iš tų paprastų namelių ir šiandien užburia mus, o mes susikaupe stebimės, iš kur toji gyvybė. Jis nebojo jokių sunkumų. Jam ne kartą iš civilinės valdžios buvo grasinama kalėjimu. Jis drąsiai ėjo ir kitus drąsino. "O ko man bijoti? Aš turiu kunigystę! Aš turiu Evangeliją. Aš turiu širdį, mylinčią Dievą ir žmones. Gali surakinti mano rankas, bet mano sielos niekas nesurakins". Ir jis drąsino savo konfratrus drąsiai eiti, drąsiai aukotis. Jis visiškai neturėjo sveikatos. Prieš pusantrų metų mano parapijoje vedė Advento rekolekcijas. Vakare pamačiau, kad jo kojos sutinusios ir veidas raudonas. "Tėveli, tu pavargai, Tau skauda". O jis, kaip visuomet, juokaudamas atsakė: "Niekas nemato". Pažiūrėt — paprastas senukas, bet kai atsistoja sakykloje ar prie altoriaus — tai ne senelio žodžiai, o žaižaruojanti ugnis, uždeganti kitus, kad ir jie šviestų, žibėtų, kad tėvynėje ir Bažnyčioje būtų šviesiau.

Velionis buvo skausmo vyras. Pirmiausia jis daug kentėjo dėl Bažnyčios. Jeigu mes kam pasakytume, kad jis turi teisę kvėpuoti, bet neduotume oro, ar jis galėtų pasinaudoti ta teise? Taip jis suprato ir Bažnyčios

padėtį. Bažnyčiai reikia laisvės. Bažnyčiai reikia spaudos. Bažnyčiai reikia pasinaudoti moderniomis priemonėmis, kad galėtų laisvai skleisti dievišką šviesą. Bažnyčiai priklauso ne tik seneliai, bet jai priklauso kiekviena širdis, pradedant mažyčiu kūdikiu. Matydamas, kaip sunku skleisti Evangeliją jaunimui, kokios ateistų vartojamos priemonės, kokios nenugalimos kliūtys, jis nerimo. Man teko kunigauti Švenčionyse ir pažinti jį 16 metų. Kiekvieną kartą jaučiau jo neapsakomai susopusią, suskaudusią širdį dėl esamos Bažnyčios padėties. Jam sunku buvo matyti, kaip skleidžiama netiesa Bažnyčios ir kunigų adresu... Reikia kelti žmones aukštyn, reikia augti ir šeimoms, ir tautai, ir visuomenei, ir valstybei.

Jis kentėdavo dėl pasitaikančių nesklaidumų bei šešėlių kunigų gyvenime. Jam būdavo sunku sutikti su mintimi, kaip galima dėl aukštesnės vietos išduoti aukščiausius ir brangiausius krikščioniškus principus, dėl kurių Kristus ištiesė savo rankas ant kryžiaus ir aukojo savo gyvybę. Tie principai yra visos žmonijos ir kiekvieno žmogaus gyvenimo pagrindas ir čia, ir amžinybėje. Jis smelkdavosi į kiekvieno kunigo širdį. Eidavo savo malda, pavyzdžiu ir žodžiu prašydamas: "Broliai, aukštyn širdis! Mums reikia šviesti, mums reikia prasmingai gyventi!"...

Velionis buvo švyturys. Vienam iš čia esančių kunigų buvęs įgaliotinis Rugienius pasakė: "Nebūk toks, kaip Garuckas". Štai, brangieji, ką mums rodo toks jūsų susibūrimas, dalyvaujant tokiam gražiam konfratūrų būriui? Ar jus čia sutraukė kokio nuskaltėlio ir išdaviko laidotuvės, ar žmogaus, atidavusio viską, kas brangiausia — sveikatą ir gyvenimą, kad tik iš jūsų veidų nedingtų šypsena, kad jūsų šeimose būtų džiaugsmas, kad tauta galėtų būti visada laiminga ir čia, ir amžinybėje.

Ir kodėl velionis civilinės valdžios buvo nemėgstamas ir nemylimas? Net jam mirus, kai kurie nenurimo, net ir mirusiojo bijojo. Viename kolūkyje buvo susirinkimas, ir pirmininkas pasakė darbininkams: "Jūs šiandien turite būti darbe. Niekas nedalyvaukite

laidotuvėse!" Kai jis buvo pašarvotas ir viena moteriškė ėjo jo aplankyti, tai ją užsi puolė: "Kokią turi teisę eiti prie kunigo?" Ji atsakė: "Aš einu prie žmogaus, kuris švietė visai mūsų apylinkei savo meile, auka ir gerumu".

Tėvas Karolis priklauso prie didžiųjų žmonių. . . Prisiminkime mūsų tautos didįjį sūnų vysk. Valančių. Muravjovas žadėjo jam kartuves. O dabar net ir ateistinėje spaudoje jis minimas, kaip vienas iš šviesiausių ir didžiausių mūsų tautos ir mūsų krašto žmonių. Arba, pavyzdžiui, Indijos tautos sūnus Mahatma Gandhi buvo kankinamas, daug metų sėdėjo kalėjime, pagaliau niekšo ranka jį nužudė. Kodėl? Dėl to, kad jis buvo didis! Ir kai jį nužudė, tauta pravirko: užgeso šviesa, ir pasidarė tamsu.

Taip, galutinį žodį tars Dievas, o čia, žemėje, istorija. Juk nesvarbu, kad Mahatmos Gandhi gyvybę nutraukė. Jis gyvas. Jo svajonės išsipildė. Tikėkime, kad ir Karolio Garucko troškimai išsipildys. Tikrai ateis laikas, kai tautos įsitikins, jog be Dievo gyventi negalima. Garsusis vokiečių ateistas Nietzsche kartą išsitarė: "Dabartinis nekrikščionis dar nežino, ką reiškia būti nekrikščioniu". Po tų jo žodžių įvyko antrasis pasaulinis karas, ir žmonija įsitikino, ką reiškia būti nekrikščioniu.

Šia proga leiskit pacituoti turbūt pasakutinį Tėvo Karolio laišką, rašytą iš Švenčionių ligoninės. "Pasaulyje yra tamsybių ir apgaulės. Būtų liūdna, jei tarp visų tamsybių nebūtų tikrų šviesulių. Bet taip nėra. Kiek daug gražių pavyzdžių, tikrų švyturių yra ir mūsų laikais. Ir ne kažin kur toli, bet čia pat, mūsų tėvynėje. Tamsuma, lyg paveikslu rėmai, išryškina geruosius. Gali būti žmogui sunku, kai gyvenime daug kas žūsta. Bet krikščionio gyvenime taip nėra. Jeigu mes ką nors aukojame, būdami Dievo malonėje, su gryna intencija, tai vieną kartą pasirodys vaisiai. Nesvarbu, jeigu mes patys jų ir nematysime. Mes žinome iš tikėjimo, kaip kviečių grūdas, pasėtas į žemę, Dievo malonės saulei veikiant, kartą neš šimteriopą vaisių. Reikia tik turėti kantrybės ir mokėti laukti. Dievas duos augimą

tinkamu laiku. Ak, koks gražus mūsų tikėjimas! Gražus pavasaris, bet taip pat gražus ir ruduo. Gražu gyventi, gražu ir mirti, kad amžinai gyventume. Mes tikime, kad mirusiesiems galima padėti, o mirusieji — mums. Krikščionio mirtis yra tik perėjimas iš vieno kambario į kitą, iš vieno krašto išskeliavimas į kitą”.

Kai aš jį aplankiau jau paskutinį kartą Švenčionių ligoninėje, atsisveikindamas jam pasakiau: "Tėveli, būk tvirtas". Jis man atsakė: "Kunige Algi, pavargau. Dabar tęskite jūs mano darbą". Taip, mums, brangieji, šiandien netinka nutilti prie T. Karolio karsto. Tai būtų velionio įžeidimas. Mums reikia susikaupti, suprasti jo dvasią, jo troškimus, ilgesius, jo darbą, jo auką ir, kiek jėgos leis, tęsti. Tęsti tai, kas buvo šventa, dieviška, brangu Dievui, Bažnyčiai, tautai ir kiekvienam žmogui jo gyvenime.

Tardamas šį žodį jaunųjų kunigų vardu, prisimenu, kad velionis dažnai kalbėdavo apie kunigystės didingumą žodžiu, o dar labiau savo pavyzdžiu ir savo asmenybe. Tėvas Romualdas Blažys man pačiam parodė kelią iki altoriaus, o velionis Karolis parodė, koks turiu būti kunigas. Esu tikras, kad jis ir šiandien kalba savo pavyzdžiu, savo gyvenimu, sakydamas, kokie mes, broliai, turime būti kunigai šiandien, mūsų laikais.

Brangūs tikintieji, neverkime, o gyvenkime tuo, ką jis visa savo siela, visa prigimtimi jums spinduliavo ir skleidė. Mokykite taip gyventi savo vaikus. Didžiausias ir patogiausias kelias, didžiausias turtas kiekvienam jūsų vaikui, jaunuoliui, anot mokslininko Menskio, yra "ne mokslas, nes tai tik šalikelė; pagrindinis kelias — tai dora ir tikėjimas”.

Sesės, broliai, kurie čia esate, gyvenkime ta dvasia, ir padarysime laimingas savo šeimas. Laiminga, dora, tikinti šeima — laiminga ir tauta!

Šiandien jau pavargot. Karolio dvasia šviečia kaip saulė, ir tikime, kad ji švies ir toliau. "Pasitikėjau tavimi, Viešpatie, ir nebūsiu sugėdintas per amžius”. Visi mes, čia susibūrę, jaučiame, kad šitie žodžiai visu pilnumu tinka velioniui Karoliui Garuckui.

Dvikalbiškumas svetur

Dr. Algis Norvilas

Prieš kiek laiko, besikalbant su vienu ankstyvosios išėivijos atstovu, prisiminėme pokario laikotarpį, kada kūrėsi naujieji ateiviai. Sugužėjus naujiesiems ateiviams Amerikon, netrūko trinties su pirmosios išėivijos lietuviais. Pasitaikydavo, kad vieni ir kiti viens kito nesuprato, neatjautė kits kito padėties. Tad ir dabar vyresniesiems nesunku prisiminti, kiek naujiesiems ateiviams sukeldavo juoko anksčiau atvykusių archaiška lietuvių kalba, gerokai atmiešta anglų kalbos įtaka. Dar ir man, tada tik vaiku esant, per miglą prisimena girdėti *karas* (automobilis), *auza* (namas), *ruimas* (kambarys), *stryta* (gatvė) ir kiti žodžiai.

Mano bičiulis tada papasakojo tokį epizodą iš to ankstyvojo laikotarpio. Kartą grupei naujųjų ateivių šaipantis iš tos pirmūnų kalbos, jų klausėsi vienas ankstesnis ateivis, gal kiek vyresnio amžiaus, "gaspadoriško" tipo žmogus. Pasiklausė, pasiklausė, palingavo galvą ir prasarė: "Palaukit, palaukit, pažiūrėsime, kaip jūs su savo anūkais susikalbėsite".¹

Ir kas tada būtų tikėjęs, kad, prabėgus vienam kitam dešimtmečiui, ir pokario ateiviams kalbos klausimas iškilks kaip vienas pirminių rūpesčių. Ar kas numatė, kad ne taip tolimoje ateityje bus jaudinamasi, jog pasitaiko jaunų tėvų, kurie, palydėdami vaikus į lituanistinę mokyklą, su jais kalbasi vien angliškai.

Šio rašinio tikslas kaip tik ir yra pa-

žvelgti į kalbos likiminę raidą iševijoje. Aiškinant šią raidą, pirmiausia bus stengiamasi ją kritiškai įvertinti bei suprasti. To čia bus siekiama, pasiremiant dvikalbiškumo studijomis bei tyrimais, kurių šiuo metu yra susitelkęs nemažas skaičius. Ypač bus atsižvelgiama į Einar Haugeno, Wallace Lamberto ir Joshua Fishmano veikalus, papildant juos, kur reikia, ir kitų autorių darbus.² Taip pat bus įtraukiami ir bendrinių autorių pasisakymai bei pastabos.

Už šito kritiško priėmimo stovi įsitikinimas, kad tik atskleidus tikrovę tokią, kokia ji yra, galima galvoti ir apie kalbos raidos paveikimą.³ Pradėjus suprasti, kas su kalba iševijoje įvyksta, galima imtis priemonių šią kalbą pakreipti mums norima kryptimi. Nors apie kokį pilnutinį tikrovės supratimą dar nėra iš tolo negalima svajoti, tačiau apytikris vaizdas jau yra prieinamas.

Iš karto reiktų pasakyti, kad šiuose svarstymuose bus vengiama jausminės priemaišos, kuri neretai pasitaiko, nagrinėjant iševijos padėtį. Dažniausiai šis jausmingumas pasireiškia pesimizmo, o rečiau optimizmo atspalviais.⁴ Tačiau tiek vienas, tiek ir kitas jausmas iš savęs nieko prasmingo apie iševijos padėtį negali pasakyti. Nekritiškas pesimizmas iš esmės yra neįdomus. Pvz., kalbėjimas apie iševijos galą, kaip kartais mėgstama daryti, yra tiek pat apšviečiantis, kiek pareiškimas kaimynui, kad jis turės mirti. Bet nepamatuotas optimizmas taip pat yra tuščias. Pvz., pranašavimas, kad iševijai pavojaus nėra, nugirdus kur lietuviškai kalbantį vaiką, yra lygus burbulų pūtimui.

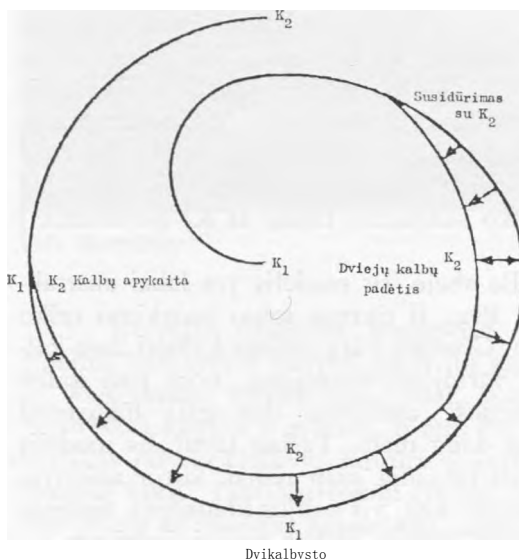
Kad šie jausmai yra nuolatiniai iševijos gyvenimo palydovai, užginčyti negalima. Ten, kur jie sukelia abejingumą bei nusivylimą, jie iševijos gyvavimą žlugdo, o ten, kur tarnauja kaip akstinas didesniam darbui bei pasitikėjimui, jį pratęsia. Į šiuos jausmus čia bus žvelgiama kaip į vieną iš daugelio kitų su iševijos gyvenimu susijusių reiškinių, stengiantis suprasti jų reikšmę.

Aplamai imant, kalbos likimas čia bus svarstomas epizodiniu būdu. Pagrindė bus

laikomasi nusistatymo, kad kalba yra neperskiriamas asmens ir bendruomenės reiškinys. Tačiau, negalint kalbos likiminės raidos iševijoje visiškai aprėpti, į ją bus žvelgiama vis paskirais atžvilgiais. Pirmą aptarsime kalbą bendruomeniškos apimties akiratyje. Toliau pažiūrėsime į šeimos vaidmenį kalbą perteikiant. Ir pagaliau paliesime asmens ir kalbos santykį.

1. KALBOS LIKIMINIS CIKLAS

Jau apytikriai žinoma, koks likimas laukia kalbą iševijoje. Kalba, atsidūrusi iševijoje, paprastai sunyksta trijų generacijų laikotarpyje. Ši kalbos likimą E. Haugen yra išreiškęs kalbos likimo ciklu, kurį matome pateiktame brėžinyje.⁵

Immigrantų kalba (K1), perkelta į naują kraštą, susiduria su vietine kalba (K2). Pradžioje šis sąlytis yra nedramatiškas. Imigrantai, paprastai susitelkę savose gyvenvietėse, kurias be didelio dėmesio vietiniams gyventojams, o kartais net ir sąmoningai juos ignoruodami. Kiek kalbos viena kitą veikia, šis poveikis yra vienakryptis, einąs iš gimtosios kalbos į vietinę kalbą. Todėl, kur vietinė kalba pradeda pasisavinti, ji yra stipriai veikiama gimtosios kalbos tarimo bei gramatinių formų atžvilgiu. Šis vienakryptis gimtosios kalbos veikimas

brėžinyje yra išreikštas strėlėlėmis, vedančiomis nuo K^1 į K^2 .

Netrukus ateiviai pradeda naujame krašte įsipilietinti. Gyvenvietės prasiskiečia, vaikai pastoviai lanko vietines mokyklas. Susidaro padėtis, kurią E. Haugen pavadina *diglossia*. Tai graikų kilmės žodis, reiškiantis dviejų kalbų buvimą šalia viena kitos toje pačioje erdvėje. Jis taikomas apibūdinti kalbų padėtį tokiose vietose kaip Montrealis.

Tačiau ši padėtis ilgai nesitęsia. Kaip matome iš brėžinio, strėlėlės atsikreipia priešinga kryptimi — iš K^2 į K^1 . Tai reiškia, kad vietinė kalba pradeda jau veikti ateivių kalbą. Vis labiau ateiviai pasiduoda gyvenamo krašto kalbai, kuri neatlaidžiai skverbia si į jų kalbinį pasaulį.

Ilgainiui, vietinės kalbos įtakoje, daugumas ateivių tampa dvikalbiais. Tad naujo krašto kalba pasidaro ir jų kalba. Tokiu būdu naujosios kalbos įtaka dar labiau pradeda spausti atsivežtą ateivių kalbą. Pastaroji vis labiau silpnėja ir silpnėja, iki pasiekia visiško sunykimo tašką. Iš K^1 pereinama į K^2 .

Be abejo, šis modelis yra labai abstraktus. Pvz., iš tikrųjų tokio sunykimo taško nėra. Greičiau būtų galima kalbėti apie kalbos vartojimo nustojimą, nors pati kalba atskiruose asmenyse dar gali lūkuriuoti daug daug metų. Tačiau tegul šis modelis mums tarnauja kaip rėmai, kurių apimtyje galėsime kelti vis naujus klausimus, siekiant suprasti ateivių kalbos padėtį išeivijoje.

Šių straipsnių paruošimą parėmė ALRK Federacijai priklausęs Lietuvių kultūros fondas. Už paramą autorius dėkingas.

IŠNAŠOS

1. Panašų atvejį mini ir J. Girmius. 2r. Juozas Girmius, "Mūsų tautinių uždavinių akivaizdoje" *Lietuva*, nr. 2 (1952), p. 103. Nors parašytas dar pirmaisiais išeivijos metais, šis straipsnis nei kiek nėra praradęs savo aktualumo. Priešingai, tiesiog nuostabu, kiek tada pateiktos išvalgos yra pasitvirtinusios.

2. Be abejo, ir pačiam skaitytojui būtų įdomu po kokių kuriuos šių autorių veikalus pasidairyti. La-

Ar verta dalyvauti lietuviškoje veikloje?

(Jaunimo konkurse I premiją laimėjęs rašinys)

Vida Brazaitytė

Prasidėjus II pasauliniam karui, Lietuvoje vyko dideli pasikeitimai. Lietuvos kaimynėje Rusijoje jau buvo išsigalėjęs komunizmas, o Vakarų Europoje — ypač Vokietijoje — priešinga ideologija — fašizmas. Lietuva atsidūrė baisiame pavojuje: Vokietija iš vakarų, o Rusija iš rytų varžėsi dėl Lietuvos teritorijos. Vokiečiai ir bolševikai pasikeisdami buvo užgrobę Lietuvą karo

biau žinomi yra šie: Jashua Fishman, **Language Loyalty in the United States** (The Hague: Mouton, 1966); Einar Haugen, **The Norwegian Language in America** (Bloomington: Indiana University Press, 1969); Wallace E. Lambert straipsnių rinkinį galima rasti **Language, Psychology, and Culture** (Stanford, CA: Stanford University Press, 1972).

3. Ypač J. Girmius pabrėžia tikrovės sklaidos svarbą, norint išeivijos likimą apčiuopiamai pažinti. 2r. Girmius, "Mūsų tautinių uždavinių akivaizdoje", p. 106; taip pat Juozas Girmius, "Tauta ir tautinė ištikimybė" (Chicago: **Draugas**, 1961), p. 289-290. Čia tas pats reikalavimas yra taikomas kalbos likimui pažinti.

4. Apie pesimizmo—optimizmo prasmę bei reikšmę išeivijoje plačiausiai yra rašęs J. Girmius. Žr. **Tauta ir tautinė ištikimybė**, p. 289-294.

5. Einar Haugen, "Language Problems and Language Planning: The Scandinavian Model", randamas P.H. Nelde, red., **Languages in Contact and Conflict** (Wiesbaden: Franz Steiner Verlag, 1980).

metu. Tų okupacijų metu daug lietuvių buvo nukankinti, ištremti, uždaryti į koncentracijos stovyklas arba kalėjimus. Todėl taip pat daug lietuvių, bijodami antrosios bolševikų okupacijos, pabėgo į Vokietiją, iš kur ilgainiui išemigravo į kitus laisvojo pasaulio kraštus.

Įsikūrę naujuose kraštuose, atgaivino nepriklausomoje Lietuvoje veikusias organizacijas ir partijas, būrėsi ir į naujas visuomenines ar kultūrinės organizacijas. Dabar jau yra keturiasdešimt dveji metai, kai mūsų tėvynė Lietuva vis dar supančiota komunistinės Rusijos sunkiomis, geležinėmis grandinėmis. Pikto priešo rankos viską naikina, kas lietuvių širdžiai brangu. Lietuva yra tvirtai uždaryta už geležinės uždangos — negali laisvai pasireikšti pasaulyje. Mes, lietuviai išeiviai, ypač jaunimas, stengiamės būti Lietuvos balsas laisvajame pasaulyje ir pasakyti tai, ko tėvynė pati negali.

Mes žinome, kad žmogus yra visuomeninis tvarinys. Kyla tik klausimas, ar verta dalyvauti lietuviškoje visuomeninėje veikloje, kai mes gyvename toli nuo tėvynės, esame svetimos kultūros ir svetimų tautų supami. Atsakymas mums aiškus.

Lietuviškoje veikloje bei lietuvių organizacijose dalyvauti yra ne tik verta, bet ir mūsų pareiga. Nė vienas mūsų neturi teisės užsidaryti tik savo pasaulyje, atsiskirti lyg sala nuo viso žemyno. Kiekviena lietuviška veikla ir organizacija turi savo tikslą ir idealą. Dalyvaudami lietuviškoje veikloje, arba priklausydami kuriai nors organizacijai, turime atsižvelgti į tris pagrindus.

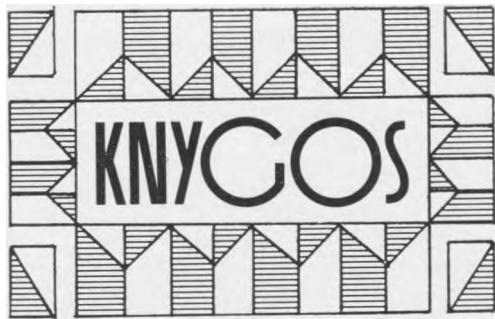
1. Patriotizmo pagrindas. Čia prieš akis turime turėti savo tautinius herojus. Herojai yra žmonės, kurie aukoja savo gyvybę ir savo darbą svarbiam tikslui. Jie žino, kad anksčiau ar vėliau to tikslo siekimas gali pareikalauti didelės aukos. Tačiau jie tiki, kad jokia auka nebus veltui, jeigu ta auka aukojama tėvynės labui. Tautos herojai mums yra pavyzdžiai. Jie savo pasišventimu parodo, ką galime atlikti lietuvybei. Mūsų idealas, kurio turime siekti, — tai laisvoji Lietuva. To idealo turime siekti visomis jėgomis.

Vida Brazaitytė.

2. Kultūros išlaikymo pagrindas. Mes žinome, kad tautos gyvybė glūdi jos kalboje. Mes turime kalbėti lietuviškai, skaityti lietuviškas knygas ir spaudą, o taip pat lietuviškai rašyti. Lietuvių kultūra šakojasi į daugelį šakų. Tautinių šokių grupės, liaudies dainų ar muzikos ansambliai, muziejai, poezijos ar literatūros vakarai, meno galerijos, knygų sutiktuvės, teatrai, koncertai... Tai vis lietuviškosios kultūros apraiškos išeivijoje. Jos visiems lengvai pasiekiamos. Jas turime remti ir lankyti. Šios kultūrinės apraiškos taip pat praplatins ir mūsų pačių asmenišką kultūros akiratį.

3-čias pagrindas yra asmeninis, individualus. Organizacijos pririša jaunimą prie savosios tautos kamieno. Jos padeda augti dvasiškai ir tautiškai, ugdydamos tautinį išsilavinimą, tautinę savigarbą, darbštumą. Lietuviška veikla organizacijose ugdo mūmūsų drąsą, pasitikėjimą savimi, geresnę savo asmens ir gyvenimo supratimą. Organi-

Naujas Jurgio Gliaudos romanas

Alė Rūta

Beveik iš trisdešimt J. Gliaudos spausdintų kūrinių (lietuvių ir anglų kalbomis) trečdalis yra premijuoti. Naunjasis jo romanas "Ganytojas ir vilkai" net su įdomiu E. Matuko viršeliu, kuriame įbrėžtas vysk. Motiejaus Valančiaus portretas. Viršelis skoningas, tik galėjo būti daugiau baltos, o ne stipriai raudonos spalvos.

zacija įdiegia savo nariams tvirtą tikėjimą, tvirtus principus, nepalaužiamą lietuvišką charakterį, o taip pat nuspalvina jų gyvenimą gražiomis lietuviškomis tradicijomis.

Čia gimusi jaunoji karta pamažu pradeda tolti nuo lietuviško gyvenimo. Tautybės supratimas darosi miglotas, neryškus. Tačiau šie metai, kuriais minime Lietuvos 600 metų krikšto sukaktį, gali būti lemtingas lietuvių atsinaujinimo šaltinis. Krikščionybės sukaktis nepatinka Lietuvos okupantui. Jis visokiais būdais kovoja prieš krikščionybę ir stengiasi ją sunaikinti. Tad dalyvaudime organizacijose ir lietuviškoje veikloje. Atnaujinkime savyje pažadą ir ryžtą kovoti už Lietuvos valstybės ir Bažnyčios laisvę. Dalyvaudami lietuviškoje veikloje, galėsime sujungti visas savo jėgas. Mūsų gretos bus vieningos ir galingos. Jau laikas susimąstyti ir atlikti savo tautinės sąžinės sąskaitą. Laikas pasiryžti eiti tais pačiais keliais, kuriais knygnešiai, savanoriai, partizanai ėjo ir parnešė tėvynei Lietuvai laisvę.

"Ganytojas ir vilkai" — istorinis romanas, bet ne biografija. Nėra datų ir faktų nuobodumo. Čia pavaizduota vyskupo Valančiaus charakteris, gyvenimo tikslai ir toji aplinka, kurioje jis grūmėsi ne tiek su asmeniniais savo priešais, kiek su Lietuvos engėjais, tarytum vilkais, tykančiais praryti katalikų tikėjimo šviesą lietuvių tautoje, o taip pat ir visą tautą.

Vysk. Valančiaus charakterį autorius nenusako "a priori"; knyga nėra koks psichologijos vadovėlis. Tai romanas, kurio centrinėje vietoje — žmogus, vyskupas. Tik iš atsargiai ir taikliai piešiamų ano laiko gyvenimo detalių išryškėja monumentalus, stambių veido bruožų ir stiprių pečių vyras, lėtakalbis, žvilgsniu ir vienu kitu žodžiu sugebąs valdyti oponentą: "Nuostabiai ramus vyskupo baritonas, ryžtingų bruožų jo veidas, aštrus žvilgsnis ir užtikrinta povyza paveikė jaunuolius (sukilėlius — A.R.)" — 7 psl.

Vyskupas — švelniasielis. Tai matyti iš to, kaip jis nuolat su meile prisimena savo motiną, kaip išgyvena gamtą, vaikystę, gailisi areštuotų kunigų... Iš išorės stambus vyras, tvirtabūdis, gudrus, kaip lapė, su priešu, o saviesiems rodo daug rūpesčio ir meilės.

Romane atskirais vaizdais piešiamas 19-tas amžius: sukilėliai prieš rusus, tų sukilimų malšintojai (ypač Muravjovas); tame fone piešiamas vysk. Valančius, kuris vaidino didelę rolę ne tik saugodamas Katalikų Bažnyčią nuo pravoslavizmo, bet rūpinosi ir visos lietuvių tautos morale bei išlikimo galių ugdymu. Rusai mėgino alkoholiu tamsuolius silpninti, o vyskupas pamokslais ir ganytojiškais laiškais mėgino atitraukti nuo girtuokliavimo ir kitų ydų.

Vysk. Valančius stengdavosi susipažinti Petrapily su rusų valdžios aukštuomene, prieti net prie caro; paskui tas pažintis sumaniai panaudodavo, kalbėdamas su generalais, su generalgubernatorium, su stambesniais ir smulkesniais "vilkais", norinčiais praryti lietuvių tautą. Vyskupo "aukštos pažintys" nuostabiai veikdavo, nes jis mokėjo tinkamai ir gudriai jas panaudoti.

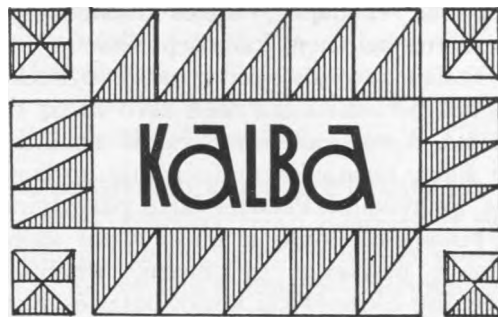
Tai ir buvo vyskupo didieji tikslai: apginti šventą tikėjimą, gelbėti į "vilku" naurus patekusius kunigus, taip pat padėti sukilėliams, nors rusų valdžiai jis nuolat tvirtindavo, kad neremiaš sukilėlių, tramdąs jų žiaurumus, vengiąs kraujo praliejimo, kad jo vienintelis tikslas esąs mokyti žmones pažinti Kristaus šviesą ir meilę. Tokiu apmąstytu atsargumu ir diplomatiniais ėjimais vyskupas laimėjo daugelį mažų bei didesnių malonių iš rusų, atitolindamas ar sumažindamas tautai grėsmę, nors ir jam pačiam nuolat grėsė kalėjimas ar Sibiras. Tuo pat metu jis auklėjo lietuvius, gilino jų tautinę bei moralinę sąmonę: blaivybe, sustiprintu tikėjimu, nuolat ganytojiškais laiškais lankydamas savo mylimas "aveles" — paprųjų kunigus ir tikinčiuosius.

Bet ne vien ganytojiški laišakai ir pamokslai — savo gero draugo Simano Daukanto pavyzdžiu, jis nuolat rašė. Dėdamas grūdą prie grūdo, jis sukūrė "Žemaičių vyskupystės istoriją". Visa kas trūnijo be atidos, kas buvo palaidai išbarstyta knygoje, dokumentuose, muziejuose, papirgų knygoje ir sąrašuose, jis surinko, susistemino, prikėlė iš mirusiųjų savo vyskupijos istoriją (128 psl.).

Autorius šioje knygoje nemini vyskupo Valančiaus dailiųjų rašinių: vaikams knygelių, paaugusiems "Palangos Juzės"; bent nėra plačiau apie tai minėta. Tik jo švelniaisielis būdas parodytas įvairių pergyvenimų situacijose. Bet visa Valančiaus epocha, tamsi ir graudi po carinės Rusijos sunkia pėda, atskiruose įvykiuose ir vaizduose suteikia plačią romano panoramą, kurioje tarpsta, keliauja, kenčia ir kovoja didysis ganytojas, turėjęs milžinišką reikšmę Lietuvai.

"Parūpink man plunksnų, Fortūnatai. Gerų ir ištvermingų. Ir žvakių švitrių. Per naktis rašysiu. Kunigams apie bažnyčią. Žmonėms apie doros užturėjimą. Daug darbelio prieš akis, o esu senas. Bet kiekvienas žemaitis žino, kad darbas žmogų jaunina" (241 psl.).

Gliaudos romanas neužbaigiamas vyskupo mirtimi. Paskutiniame puslapyje dar vyskupas taria savo tarnui: "Nesigąsdink, For-

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

NEUŽMIRŠKIME PATARLIŲ

Visi skundžiamės, kad išeivijoje mūsų kalba menkėja, darosi vis neturtingesnė, "virtuvinė", nes užmiršome daug puikių kalbos puošmenų. Viena tų puošmenų — tai patarlės. Šia tema neseniai "Tarybinėje moteryje" (1986 m., Nr. 12) yra rašęs filologijos mokslų kandidatas Jonas Šukys. Savo straipsnį jis pavadino įdomiu vardu: "Giliamintės, šimtaspalvės". Čia pateiksime to straipsnio mintis.

Jis rašo, kad patarlės tautosakininkams — tai pilni liaudies išminties trumpučiai kūrinėliai, dažniausiai turintys raiškią apibendrinamąją prasmę, o kalbininkams — neįkainojami, amžių nugludinti šnekamosios kalbos turtai, puiki iliustracinė medžia-

tūnatai, Dievas ateina, ir pradingsta Jo priešai. Darbų marios, o tu su nuogaščiais" (241 psl.).

Taigi romano didžiojo veikėjo — vyskupo Valančiaus žodžiai ir tvirto būdo bei darbų pavyzdys, tartum iš knygų puslapių tebeveikia lietuvius iki šių dienų.

Nemažai korektūros, kalbos klaidų kiek prislegia skaitytoją, tačiau tai nesumenkina bendros šio istorinio (ir psichologinio) romano reikšmės. Kaip ir kitos J. Gliaudos knygos, šis romanas įdomus gilia ir kartais nauja įžvalga į žmogų ir į ano meto idėjas bei istorinius sunkumus lietuvių tautai.

J. Gliauda. "Ganytojas ir vilkai". Istorinis romanas, išleistas "Nidos" 1986 m. Viršelis E. Matuko.

ga kalbos veikalams. Visiems kitiems — pasigėrėjimą keliantys kalbos perliukai.

Toliau autorius skundžiasi, kad kažkodėl tais perliukais jau retai savo kalbą dabina. Vieni juos išbarstėm iš atminties, kiti šiame racionaliniame amžiuje jų drovimės. Be reikalo! Patarlės labai paspalvintų vis pilkėjančią mūsų ir mūsų vaikų kalbą. Žinoma, pasikeitus gyvenimui, nebelimpa prie mūsų tikrovės kai kurios patarlės, pvz.: *Dvaras ne kaimynas, ponas ne brolis*. Bet kiek dar tokių, kurios nesensta ir gali mūsų kalbą pagyvinti, padėti veiksmingai auklėti jaunąją kartą.

Pvz., vaikas gobšauja — semia pilną saują riešutų, o šie išsprūsta, išlaksto į šalis. Pasijuokim: *Daug norėsi — maža turėsi*. O jei be saiko prašo dar, tarkim: *Užteks. Kiauro maišo nepripils*, Arba štai mažylis atbėgęs skundžia kitą, jį pašiepia, nors pats ne geresnis. Tokiam sakom: *Juokiasi puodas, kad katilas juodas. Abu labu tokiu*.

Kai dažnas mėgsta pasigirti, čia tiks: *Tušti puodai garsiai skamba*. Sugautam saktant neteisybę, primename: *Melo trumpos kojės*. Ne vienas mūsų laikų vaikas nenori dirbti, atsikalbinėja nuo paprasčiausių užduočių. Užuot pykę, pašiepkim: *Verkia duonelė tinginio valgoma. Kepti karveliai patys į burną nelekia*. Kitas, žiūrėk, paūgėjęs pamokas ima rengti vos ne naktimis. Priminkim: *Nakties darbai — dienos juokai. Ne laikas šunis lakinti, kai reikia eit medžioti*. O jei kas pamokas rengia ar kokį darbą daro atmetinai, didelę auklėjamąją reikšmę turi patarlės: *Šykštus dusyk moka, tingus dusyk dirba. Greit susiusi, greit iširs*.

Pasistenkime iškelti darbštumo, sąžiningo darbo, įgytos profesijos reikšmę. Tam reikalui turime daug patarlių: *Darbas meistrą giria. Iš darbo pažinsi žmogų*. Ugdykime patarlėmis santūrumą, žodžio laikymąsi: *Daug girdėk, mažai kalbėk. Greiti pažadai vėjais laksto*. O ar galima pamiršti nuostabiai poetiškas patarles, žadinančias patriotizmą, tėvynės, gimtųjų namų meilę: *Tėvynės dūmas už svetimą ugnį šviėsnis. Kiekviena pušis savo šilui ošia. Visur gera, bet namie geriausia*.

Vaikus traukia patarlės, kuriose apibendrinti tikrovės reiškiniai vaizdingai atskleidžia žmonių santykius ir kuriomis pasakoma didelė gyvenimo išmintis: *Auksas ir pelenuose žiba. Lašas po lašo ir akmenį pratašo. Lenk medį, kol jaunas. Šaukštu jūros neišsėmsi. Maišu vėjo nepagausi. Mažas kupstas didelį vežimą verčia. Griovio nepershokęs, nesakyk "op!" Iš didelio debesio mažas lietus*.

Ketinančiam neapgalvojus ką svarbaus daryti, primename: *Devynis kartus atmatuok, dešimtą kirpk*. Per greitai kuo susižavinčiam primename: *Negirk dienos be vakaro*. Iš daugnoros ar skubančio pasišaipome: *Neprivalgei — neprilaižysi*. Nedrįstantį imtis darbo padrašiname: *Ne šventieji puodus lipdo*. Suabejoję kieno pasakojimu apie ką nors, sakome: *Argi vienas šuo margas?* Nepasisekus padejuojame: *Kur trumpa, ten trūksta* Pasisekus džiaugiamės: *Papuolė kaip aklai vištai grūdas*. Ragindami nepraleisti progos, tariam: *Kalk geležį, kol karšta*. Skatindami taupyti: *Dėk grūdą prie grūdo — pridėsi aruodą*. Sudrausdami nutruktgalvį: *Atsarga gėdos nedaro*. Nepaslinkusių perspėjame: *Ėdžios prie arklio neina*.

Yra ir ne tokių vaizdingų patarlių, lyg ir paprasčiausių patarimų. Bet šios nušlifotos formulės vaikus labai auklėja — veikia lakoniškumu, moraliniu užtaisu, ugdo teigiamus būsimos asmenybės bruožus: *Geriau duot, kaip prašyt. Už gera geru mokėk. Gerbk save, ir kiti tave gerbs*.

Mūsų liaudis mokėjo aštrokai pasmerkti neigiamus kai kurių žmonių bruožus, poelgius. Tokias patarles vaikai tegu taip pat girdi: *Akyse giria, už akių spiria. Akyse — šilkas, už akių — vilkas. Vogta duona neskalsi. Nekask kitam duobės — pats įkrisi*.

Žinoma, yra ir tokių patarlių, kurios netinka vaikų ar jaunimo auklėjimui, kurios skatina nedirbti, savanaudžiauti, ieškoti tik patogaus gyvenimo, pvz.: *Darbas kvailį mėgsta. Nuo darbo nebūsi bagotas. Savi marškiniai vis arčiau kūno. Kiekvieno nagai į save riesti. Netepęs nevažiuosi. Pinigas tyli — pinigas kalba. Netinkamos auklėj-*

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

KOMPOZICIJOS IŠ MEDŽIO ŽIEVĖS

Kompozicijos, surinktos iš keliolikos tūkstančių gabalėlių žievės, rodomos M.K. Čiurlionio dailės muziejuje. Jų autorė — samokslė dailininkė Elzbieta Daugvilienė, kuriai šiomis dienomis būtų suėję šimtas metų.

Nedaug kas, jai gyvai esant, žinojo, ką laisvesniu nuo namų darbų ir rūpesčių laiku veikė ši kukli, užsidariusi savyje moteris. O ji kūrė, brandino didelius sumanymus. Anksti pavasarį E. Daugvilienė skubėdavo į mišką, rinkdavo medžių žievę, rūšiuodavo pagal atspalvius. Vėliau prasidėdavo ilgas ir kruopštus darbas prie širdyje išnešiotu kūrinio. Atskirus žievės gabalėlius ji siūdavo prie drobės, įtvirtindavo prie iš anksto išlankstyto karkaso. Taip gimė kompozi-

mui ir tokios patarlės, kurios silpnina kovos dvasią, skatina per daug nesistengti pvz.: *Prieš vėją nepapūsi. Kieno suolo sėdi, to ir giesmę giedok. Gerą žmogų visos ožkos bado.*

Populiarinkime tik tas patarles, kurios žmogų kilnina, ugdo vienybę, artimo meilę ir pan., pvz.; *Sutarimas kalnus varto. Kur du — tai ne vienas. Nelaimėje pažinsi draugą.*

Patarlių mes turime tūkstančius. Lietuvoje jau seniau yra išleista patarlių ir priežodžių knyga. Gal reikėtų ir mums čia, iš-eivijoje, panašią knygą paruošti ir išleisti. Atrodo, kad jaunimui patarlės patinka, bet jos labai naudingos visiems, ypač kalbėtojams, rašytojams, žurnalistams.

cijos, stebinančios išraiškumu ir technikos neįprastumu.

Pagrindinė E. Daugvilienės kūrybos tema — istorinė krašto praeitis. Visas ciklas darbų skirtas 1863 m. sukilimui. ("Tiesa")

"RAUDONMEDŽIO ROJUS" ESTŲ KALBA

Talino leidykla "Eesti Raamat" 26 tūkstančių egzempliorių tiražu išleido populiarių V. Sirijos Giros romaną "Raudonmedžio rojus". Iš lietuvių kalbos romaną išvertė prityręs vertėjas, senas lietuvių literatūros bičiulis, Mikelis Lodus. ("Tiesa").

RINKINYJE—DEŠIMT TŪKSTANČIŲ SUVENYRŲ

Šiaulių tarprajoninės farmacijos kontoros valdytoja, Lietuvos nusipelnusi provizorė V. Kavaliauskienė surinko 10 tūkstančių eksponatų rinkinį, kurį sudaro katinai. Ką regi trijuose kambariuose — įspūdinga. Dailininkų profesionalų ir liaudies meistrų paveiksai, ekslibriai, meniniai kalendoriai ir fotografijos, atvirukai, sieniniai laikrodžiai, ir visur pagrindinis herojus yra katinas. Daug smulkmenų — auskarai, kosmetika, pieštukai, ženkliukai... Vertingiausioji rinkinio dalis — suvenyrai ir žaislai iš daugelio pasaulio šalių.

Kai Vanda Kavaliauskienė pakviečia prisėsti ir apsidairyti aplink, belieka dar kartą nusistebėti: kava, kuria vaišina šeimininkė, pilstoma į puodelius, ant kurių patogiai susirangęs katinas. Toks pat ir kavinukas. Ir iš servetėlių bei šeimininkės prijuostės gudriai šypsosi linksmas keturkojis. Portjeros ir net svetainės šviestuvai su katinais!

Kol kas, regis, pasaulyje buvo žinomas tik vienas katinų muziejus — Šveicarijoje. Šiandien Šiauliuose taip pat yra toks muziejus. ("Tiesa")

NARKOTIKŲ PREKYBA KAUNE

"Tarybinės moters" žurnalas aprašo vienos kaunietės, narkotikų pardavėjos, nuotykius. Rašo, kad ji per trejus metus neteisėtai jų pardavusi už 9.894 rublius. Tai atsitiko 1984 metų liepos 30-tąją. Buvo vidurnaktis. Daugelis kauniečių jau miegojo, tačiau gatvėje dar pasitaiko vienas kitas pra-

Stasio Žilevičiaus nuotrauka.

eivis. Į Daukšos gatvę įsuka moteris. Ji eina nesižvalgydama, aiškiai žinodama savo kelionės tikslą. Sustojusi prie namo, pažymėto Nr. 29, apsižvalgo ir drąsiai lipa į antrą aukštą. Pasibeldžia į buto duris. Ilgai laukti netenka, nelauktos viešnios vėlyvas vizitas duris atidariusios nenustebino. Sandėris įvyko be didelių kalbų. Viešnia, atgniaūzusi delną, padavė dešimtrublę, o buto šeimininkė įteikė jai ampules. Grįžtančią atgal pirkėją sulaukė milicijos pareigūnai. Žinovai patvirtino, jog tai ampulės, naudojamos narkozei sustiprinti. Jos išduodamos pagal specialius blankus tik stacionariniam gydymui. Padarius parduavėjos bute kratą, jų rasta bemaž 500.

Teismo proceso metu posėdžio salės duris nedrąsiai pravėrė mokykline uniforma apsirengusi mergaičiukė. Ji ilgesingai žiūrėjo į teisiamejų suolą ir, pajutusi į ją atkreiptus salėje esančių žmonių žvilgsnius, tyliai uždarė duris. Tai buvo ampulių par-

davėjos duktė. Ilgai ji nematys savo mamos. Teismo nuosprendis — devyneri metai laisvės atėmimo su turto konfiskavimu. Narkotikus pirkusi nuteista trejiems metams laisvės atėmimo.

TRŪKUMAS MOKYKLINĖS KREIDOS?

J. Šerkšnys, Šiaulių 11-tosios vidurinės mokyklos direktoriaus pavaduotojas, "Tiesoje" skundžiasi, kad jau nuo praėjusios vasaros Šiaulių mokyklos negali gauti mokyklinės rašomosios kreidos. Miesto centrinis knygynas, kuris aprūpina kreida, aiškina, kad neatveža iš Vilniaus bazės; ten ginasi, kad ir jiems neatveža. Mokytojams sunku supaisyti, kas kaltas, tačiau greit jie nebeturės kuo klasėje ant lentos rašyti.

VILNIAUS BIBLIOTEKOS

"Kultūros baruose", straipsnyje "Požiūris į biblioteką — požiūris į kultūrą" rašoma, kad Vilniuje veikia stambiausios, turtingiausios respublikos bibliotekos: Lietu-

vos Mokslų Akademijos, Universiteto, Lietuvos valstybinė respublikinė biblioteka. Respublikos sostinėje yra apie 380 įvairių mokslinių, specialiųjų ir masinių bibliotekų, turinčių specializuotus fondus ir aptarnaujančių tam tikras, savaip specializuotas skaitytojų kategorijas. Nemažai šių bibliotekų eiliniam vilniečiui nėra prieinamos. (Pavyzdžiui, iš 43 profsąjungų bibliotekų atviros tik šešios). Todėl išskirtinę padėtį tarp visų bibliotekų užima valstybinės masinės bibliotekos. Jų Vilniuje 35. Jose sukaupta vienas milijonas 257 tūkstančiai spaudinių. Į šias bibliotekas kiekvienam vilniečiui turėtų būti artimiausias ir mieliausias kelias. Naujuosiuose gyvenamuose rajonuose jos turėtų tapti pirmaisiais kultūros židiniais, darančiais rimtą poveikį miesto socialinei, ekonominei ir kultūros raidai, visuomenės dvasiniam potencialui. Ar keliamas joms toks uždavinys, ar sudarytos bent minimalios sąlygos siekti tokio poveikio respublikos sostinėje?

Lietuvos kultūros ministerijos kolegija savo posėdyje apsvarstė klausimą "Dėl Vilniaus miesto valstybinių masinių bibliotekų materialinės bazės ir dislokacijos gerinimo". Svarstymas atskleidė daugiau negu blogą masinių bibliotekų būklę. Net šešios miesto bibliotekos dirba avarinėse patalpose. Keturioms bibliotekoms reikalingas skubus kapitalinis remontas. Kokius darbo, aptarnavimo kultūros uždavinius galima kelti darbuotojoms, jeigu bibliotekose nėra elementariųjų darbo sąlygų? Netinkamos patalpos — drėgname pusrūsyje ir rūsyje įkurtos bibliotekos Antakalnyje (Nr. 8 ir Nr. 24) ir Liudvinave (Nr. 26). Net šešios bibliotekos apšildomos krosnimis, kurių ne visos šyla... Dar yra bibliotekų (šešios), neturinčių telefono ryšio. Du trečdaliai bibliotekų neturi šiuolaikinių, skaitytojams patogių skaityklų. Daugelis miesto bibliotekų metų metais neremontuojamos.

Vilniaus gyventojų poreikių neatitinka miesto bibliotekų dislokacija. Miestas smarkiai išaugo. O daugiausia bibliotekų sukoncentruota senamiestyje. Vilniuje būtina įsteigti dar devynias miesto bibliotekas. Nau-

jų bibliotekų reikia Baltupiuose, Karoliniškėse, Žvėryne, Subačiaus gatvės rajone, statomame Pašilaičių ir būsimuose Fabijoniškių bei Sudervėlės gyvenamuosiuose rajonuose. Tik tuomet bus sudarytos sąlygos pasiekti, kad vilniečiai, ypač vaikai ir jaunimas, daugiau skaitytų, kad turtingesnis būtų jų laisvalaikis.

Šešios bibliotekos naujuosiuose rajonuose įrengtos gyvenamųjų namų pirmųjų aukštų trijų kambarių butuose. Žirmūnų, Lazdynų, Viršuliškių, Šeškinės, Justiniškių bibliotekos nesutalpina nei savo spaudinių fondų, nei skaitytojų. Skaitytojai priversti stovėti ilgose eilėse. Gyvenamuose namuose įrengtos bibliotekos dažnai užliejamos vandeniui.

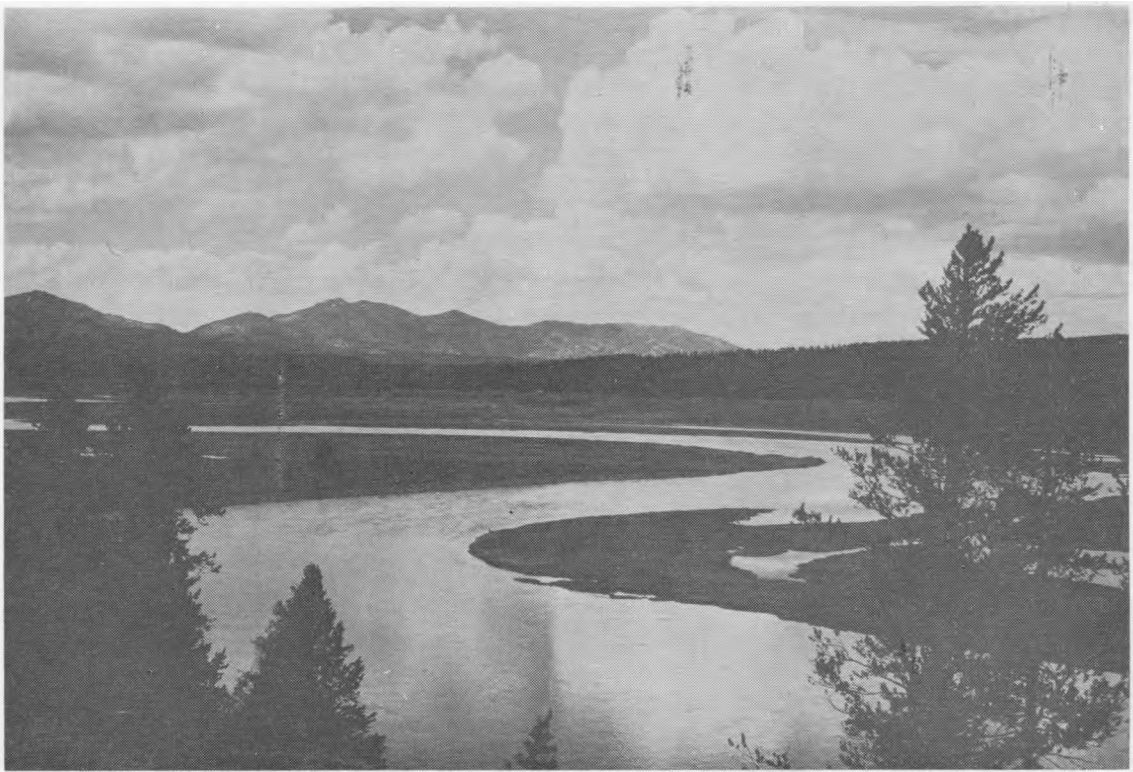
Sostinėje nėra nė vienos šiuolaikiškai įrengtos pavyzdinės masinės bibliotekos. Net pati Vilniaus miesto Centrinė biblioteka — administracinis ir metodinis valstybinių masinių bibliotekų vadovas — išblaškyta penkiose skirtingose miesto vietose (Žirmūnuose, Lazdynuose, Lenino prospekte, Naujojoje Vilnioje, Pavalskio gatvėje) ir neturi darbui tinkamų sąlygų. Vilniuje masinėmis bibliotekomis nesirūpinta dešimtmečiais.

SUKURTA DOKUMENTINĖ JUOSTA - "KAUNAS YRA KAUNAS"

Šis trijų dalių kino pasakojimas apie Kauną, jo istoriją ir šiandieninį gyvenimą įeina į tęstinį šalies televizijos ciklą "Miestai ir žmonės". Anksčiau Lietuvoje sukurti šio ciklo filmai parodo žiūrovams Vilnių, Klaipėdą, Alytų ir Šiaulius. Filmas "Kaunas yra Kaunas" bus rodomas respublikų televizijos laidose, o taip pat ir užsienyje. ("Tiesa")

MAIRONIO GIMIMO 125-OSIOS METINĖS

Vasario 10 d. įvyko pirmasis respublikos jubiliejinio komiteto Maironio gimimo 125-osioms metinėms pažymėti posėdis. Į komitetą, kuriam vadovauja Lietuvos rašytojų sąjungos valdybos pirmininkas A. Maldonis, įeina žymūs visuomenės, kultūros, meno, mokslo veikėjai. Jie aptarė, kaip geriau paminėti mūsų įžymiojo poeto jubilee-

Stasio Žilevičiaus nuotrauka.

jų Lietuvoje ir už jos ribų. Pasidalino mintimis apie lietuvių literatūros klasiko kūrybos leidimo perspektyvas. ("Tiesa")

RAŠYTOJO JUOZO GRUŠO PAGERBIMAS

Lietuvos ministrų taryba norėdama įamžinti rašytojo Juozo Grušo atminimą, pavedė vykdomajam Kauno komitetui pastatyti antkapį ant rašytojo kapo ir pavadinti vieną naujųjų Kauno miesto gatvių Juozo Grušo vardu.

Kultūros ministerija ir Kauno miesto vykdomasis komitetas įpareigoti išnagrinėti klausimą dėl Juozo Grušo memorialinio namo-muziejaus įsteigimo name, esančiame Kaune, Kalniečių g. Nr. 93, kuriame gyvena rašytojas. ("Tiesa")

"BIRUTĖS" PASTATYMO 80 METŲ SUKAKTIS

Atminimo vakarą surengė Lietuvos respublikinė biblioteka, jos muzikinio skyriaus kolektyvas. Vakarui vadovavo muzikologė O. Narbutienė. Į jį buvo pakviestas ir šio

įvykio liudininkas, architektas V. Landsbergis-Žemkalnis, kuris 1906 m. vaidino šiame spektaklyje būdamas 14 metų amžiaus vaikas. Svečias sužavėjo klausytojus, gyvai prisimindamas operos rengimą. Vakarą vedė ir muzikologas V. Landsbergis papasakojo susirinkusiems apie kompozitorių M. Petrauską, operos sukūrimo paskatas, jos reikšmę lietuvių muzikinei kultūrai. Aktorė J. Valančienė skaitė M. Šlapelienės, A. Žmuidzinavičiaus, K. Petrausko prisiminimų ištraukas. Buvo klausomasi Miko ir Kipro Petrauskų įdainavimų, "Birutės" fragmentų. Birutės ariją atliko artistė R. Maciūtė, akompanavo A. Staškus.

("Tiesa")

DRAMOS TEATRO AKTORIUS A. MACKEVIČIUS

Kauno valstybinio dramos teatro aktorius Antanas Mackevičius neseniai pažymėjo 85 m. amžiaus ir 60 metų sceninio darbo jubiliejų. Tai Kauno teatro seniausios kar-

tos menininkas, sukūręs daugiau kaip 200 vaidmenų. Aktorius sako, kad visi vaidmenys jam brangūs ir visus jis gerai prisimena. Darė, ką galėjo, o kas gali — tepadaro daugiau. ("Tiesa")

GYDYMO KOMPLEKSAS PRIE ŠEŠUPĖS

Kapsuke (Marijampolėje) pastatyta 600 lovų liginė. Gydytojų kompleksą sudaro penki atskiri korpusai, kuriuose gydomi skirtingi susirgimai. Įrengtos laboratorijos, kuriose operatyviai atliekami sudėtingi tyrimai prieš operacijas. Naujoviška medicinos aparatūra įgalina stebėti iškart kelių pacientų sveikatos būklę.

VILNIAUS PIRMOSIOS AUTOTRANSPORTO ĮMONĖS ANSAMBLIS

"Jei atsirastų burtininkė su stebuklinga lazdele, neprašyčiau grįžti nei vaikystėn, nei jaunystėn. Norėčiau pradėti iš naujo pastarąjį dvidešimtmetį..." sako džiaz vadovė Jūratė Dineikaitė. Šiame džiaze vien merginos, iš viso devynios. Jos jame groja jau nuo 13-14 metų. Džiaz vadovė sako, kad jos per 20 metų nieko ypatingo nepasiekė. Gal dėl to, kad ji visą laiką dirbo keistu principu. Niekad neieškojo paruoštų, stiprių muzikančių, niekad nerengė jokių konkursų, neatleido iš ansamblio silpnės, kad jos vietą užimtų stipresnė. Ji džiaugdavosi, kai ansamblin ateidavo mergina, visai nesimokiusi muzikos arba groti instrumentu, reikalingu estradiniam ansamblui. Jų repeticijos — nuostabūs mergvakariai. Buvo ir tokių repeticijų, kad jos visą vakarą negrodavo, o praplepėdavo. Yra buvę, kad ir verkę visas. ("Tiesa")

■ JAV Sveikatos statistikos biuras, kaip rašo "New York Times" 1987 m. kovo 14 d. numery, paskelbė, kad šiame krašte kasdien daugiau kaip 3000 keliolikamečių mergaičių tampa nėščios, kasdien gimsta 1.300 kūdikių jauniklėms. Kasdien 500 keliolikamečių padaro abortus, o 13-14 metų 26 mergaitės turi savo pirmą kūdikį, o kiekvieną dieną 13 kitų, kurios jau yra 16 metų, susilaukia antro kūdikio. Kiekvienais metais kas dešimta mergaitė šiame krašte tampa nėščia. Tai šiurpūs faktai, rodą, kaip reikalingos auklėjimo reformos.

Viena moteriškė aplankė kleboną ir paprašė:

— Klebone, pasimelskite, kad Dievulis pasiimtų mano vyrą pas save. Aš su juo negaliu daugiau gyventi — nuolatiniai bėrimai, ginčai, nesantaikos.

Klebonas truputiuką pagalvojo ir jai sako:

— Gerai, aš pasimelsiu, bet pirmiausia noriu Tamstą išpėti, kad pats Dievas nuspręs, katras iš judviejų yra kaltesnis. Jeigu jis manytų, kad kaltesnė Tamsta, tai tuoj mirsi, kai tik aš pradėsiu melstis.

Moteriškė, tai išgirdusi, pasikasė galvą ir pratarė:

— Ką jūs čia, klebone, varginsitės. . . Gal nesimelskite. . . Kaip nors susitvarkysime.

Du šuneliai nuėjo į diskoteką.

— Jei aš taip tampočiausi, — linguodamas galva, pasakė vienas kitam, — tai šeimininkas tuoj pat pastatytų mane į dubenį ir išplautų antiblusiniu šampūnu.

Pilietį sustabdė policininkas ir nuodugnai apžiūrėjo jo mašiną.

— Šį laužą jau seniai nerizikuočiau vadinti automobiliu, — pasakė policininkas.

— Puiku! — nudžiugo pilietis. — Kaip tik dėl to aš neturiu vairuotojo leidimo.

Užeigos lankytojas kreipiasi į padavėją:

— Ką pirmiausia pylėte į bokalą — viskį ar vandenį?

— Žinoma, viskį!

— Puiku! Tai dar turiu viltį ir jį pasiekti.

Vyras sako savo žmonai:

— Įsivaizduok sau, vakar kine staiga nutrūko juosta, ir salėje apie dvidešimt minučių buvo visiškai tamsu.

- Tai bent panika kilo, ar ne?
- Taip, kilo, kai staiga įsijiebė šviesa...

Restorano lankytojas:

- Padavėjau, gal galėtumėte man pasakyti, kaip dažnai pas jus keičiamos staltiesės?
- Labai gaila, ponas, bet negaliu to pasakyti, nes čia dirbu vos antras mėnuo.

Į kavinę įeina tėvai su nedideliu vaiku.

- Prašom du stikliukus konjako! — užsisako tėvas.
- O iš kur žinai, kad mama negers? — teiraujasi nustebęs vaikas.

Trumpai iš visur

☐ Š.m. balandžio mėn. 4 d. Čikagoje, Jaunimo centre, JAV LB Kultūros taryba suruošė iškilmingą premijų įteikimo šventę. Premijos buvo įteiktos šiems asmenims: Poetui Bernardui Brazdžioniui — JAV LB Literatūros premija (3000 dol.). Premijos mecenatas — JAV LB Krašto valdyba. Dail. Albinui Elskui — JAV LB Kultūros tarybos Dailės premija (1000 dol.). Premijos mecenatas — Lietuvių Fondas. Muzikui Faustui Stroliai — JAV LB Kultūros tarybos Muzikos premija (1000 dol.). Premijos mecenatas — Lietuvių Fondas. Aktoriui Jurgiui Blekaičiui — JAV LB Kultūros tarybos Teatro premija (1000 dol.) Premijos mecenatas — Lietuvių Fondas. Naujamam prelatui kun. dr. Juozui Prunskiui — JAV LB Kultūros tarybos Žurnalisto premija (1000 dol.). Premijos mecenatas — Lietuvių Fondas.

■ Vakarų Vokietijoje veikianti organizacija “Pagalba kenčiančiais Bažnyčiai” praeitais metais pasiskyrė daugiau kaip tris su puse milijono dolerių katekizacijos ir komunikacijos priemonių finansavimui komunistų valdomoje Rytų Europoje, o taip pat ir trečiojo pasaulio kraštuose. Lėšos buvo panaudotos religinės literatūros spausdinimui, platinimui ir spausdinimo priemonėms įsigyti.

■ Loyolos universitete, Čikagoje, buvo suorganizuotas simpoziumas pornografijos klausimu. Dalyvavo gan didelis skaičius specialistų, kurie pabrėžė pornografijos žalingumą.

■ Japonijoje baigtas ekumeninis japoniškas Šv. Rašto vertimas. Vertimą atliko daugiau negu šimtas katalikų ir protestantų mokslininkų. Darbas vyko, globojant Biblijos draugijai. Bus išspausdintas šių metų rudenį.

■ Popiežius Jonas Paulius II priėmė iš Turkijos atvykusią pasikėsintojo prieš Šv. Tėvo gyvybę Ali Agca motiną. Ji galėjo pirmą kartą pasimatyti su sūnumi kalėjime. Motina dar kartą prašė atleisti jos sūnui. Popiežius atsakė, kad jau yra atleidęs. Jai padovanojo Dievo Motinos su Kūdikieliu miniatiūrą.

■ Vokietijoje kovo 6-8 d. Dieburge įvyko vyskupų konferencijų pirmininkų suvažiavimas, kuriame svarstyti nauji evangelizacijos uždaviniai ryšium su plintančiu Europoje ateizmu.

■ Niujorko valstijoje du keliolikmečiai apkaltinti nužudę kun. J. Bissonette, 54 m., ir kun. D. Herlihy, 75 m. Kaltininkai — M. Jonės, 17 m., ir T. Simmins, 18 m. Žudė, norėdami apiplėšti.

■ Los Angeles arkivyskupija pasiryžo parduoti turimus meno rinkinius, įjungiant ir Gutenbergo Bibliją, surinkti apie 20 mil. dolerių ir iš jų sudaryti fondą kunigų seminarijai išlaikyti ir būsimiems kunigams auklėti.

■ Dr. Henry Betts, Čikagos Rehabilitacijos instituto vadovas, pabrėžė, kad nusiminimas yra didžioji invalido sunkenybė. Dr. Betts pareiškė, kad čia religija net turi svarbesnės reikšmės, ieškant tam invalidui stiprybės, kaip gydytojas. Religija padeda sustiprėti vilčiai, kuri yra didžioji paciento stiprybės versmė.

■ Prof. L. Jaki, vengrų kilmės benediktinų vienuolis, žymus fizikas laimėjo 1987 m. Templetono premiją — 330.000 dol. Įvertintas jo interpretavimas ryšio tarp mokslo ir religijos.

■ Filmą apie poetą Antaną Strazdelį okupuotoje Lietuvoje susuko režisierius A. Tumas. Filmas pavadintas: “Mandro paukšties gyvata”.

■ Pasaulio vyskupų sinodas Vatikane spalio mėnesį svarstys pasauliečių vaidmenį Bažnyčios gyvenime.

■ Australijoje kovo 1 d. pradėtas Lietuvos krikšto 600 metų sukakties minėjimas. Šv. Patriko katedroje Melbourne pamaldoms vadovavo arkivyskupas Francis Little. Giedojo Melbourne lietuvių choras.

■ Rytų Vokietijoje, Dresdene, liepos 10-12 d. įvyks pirmasis Rytų Vokietijos katalikų visuotinis suvažiavimas tema: “Dievo visagalybė yra mūsų viltis”. Suvažiavime bus svarstomos Rytų Vokietijos sielovados problemos. Bus bendra maldos kelionė į vieną R. Vokietijos šventovę.

■ Šv. Petro bazilikos Romoje fasado restauravimas ir valymas baigtas. Finansavo Kolumbo vyčiai.

■ Vatikano Krikščioniško mokslo kongregacija kovo 10 d. išleido instrukciją, pavadintą “Instrukcija apie pagarbą žmogaus gyvybei nuo pat prasi-

dėjimo ir apie gimdymo kilnumą”. Čia pabrėžiama, kad garbingasis žmogaus gyvybės pradėjimas yra vedybinis santykis. Nesutinka su dorovės dėsniais dirbtinis apvaisinimas, kiaušinėlio apvaisinimas laboratorijoje, nes ten paprastai apvaisinama daugiau kiaušinėlių, taigi — pradedama daugiau žmogaus gyvybių, o parenkamas tik vienas gyventi — kiti sunaikinami, nužudomi. Morališkai nepateisinama kito vyro spermos panaudojimas, o taip pat naudojimas vadinama “surrogate” motina, kuri svetimą gemalą imasi savo kūne auginti. Taigi morališkai neleistinas eksperimentavimas su apvaisintu žmogaus gemalu.

■ Švedija palaiko diplomatinis santykius su Vatikanu, nors tame krašte iš 8 milijonų gyventojų katalikų tėra 150.000.

■ JAV-se kasmet nužudo apie 5000 jaunuolių. Čikagos ir Vašingtono universitetai, surinkę duomenis iš 42 kraštų, rado, kad religija padeda išvengti savižudybės. Apie tai prof. W. Martin paskelbė klinikinės psichologijos žurnale, o dienraštis “Chicago Sun-Times” kovo 18 d. išspausdino straipsnį, pavadinantį: “Tikėjimas yra užtvara prieš savižudybę”.

■ JAV vyskupų konferencijos prezidentas arkiv. John L. May (St. Louis) pareiškė arkiv. Pauliui Marcinkui savo brolišką paramą ryšium su Italijos paskelbtu noru jį areštuoti dėl įtarimo, kad jis buvo finansinis bendrininkas bankrutavusio Italijos banko Ambrosiano. Arkiv. Marcinkus turėjo su tuo banku ryšių, būdamas Vatikano banko vadovas. Arkiv. May pareiškė pasitikėjimą arkiv. Marcinkaus veikla.

■ JAV vyskupų liturgijos komisija nusprendė, kad Didįjį Kėtvirtadienį, vykdant tradicinį kojų plovimą tarp grupės, kuriems kojos plaunamos, gali būti ir moterys.

■ Auschwitzo lageryje nuo 1984 m. veikė karmeličių vienuolynas. Seseles ten atgailojo už žmonių padarytus toje vietoje nusikaltimus. Seseles ten patraukė dar ir tas faktas, kad čia nacių buvo nužudyta Edith Stein, žydų kilmės Vokietijos karmelite. Dabar žydai ėmė protestuoti, kad tame lagery, kur buvo nužudyta daug žydų, kuris ir jiems svarbus, yra įsikūrusios katalikų vienuolės. Dėl to seselės sutiko išsikelti.

■ Nobelio laureatas Andrei Sacharovas reikalauja, kad būtų išlaisvinti Permės lagery kalinami sąžinės kaliniai. Į jų sąrašą įtraukė ir tris lietuvius: Balį Gajauską, Viktorą Petkų ir kun. Alfonsą Svarinską. Devyniolikos kalinių sąrašą jis įteikė atsilankiusiems Italijos krikščionių demokratų deputatams.

■ A.a. kun. Juozas Vaišnora mirė kovo 18 d. Romos ligoninėje, kurioje buvo gydomas nuo paralyžiaus. Buvo marijonų vienuolijos prokuratorius ir generalinis postulatorius arkiv. Jurgio Matulaičio beatifikacijos byloje. Buvo gimęs 1905 m. netoli Marijampolės. Kai kurį laiką buvo Lietuvos marijonų provinciolas. Išeivijoje, Vokietijoje, buvo lietuvių delegatūros kancleris. Ateitininkas, skautų dvasios vadas. Romos Angelikumo universitete buvo pasiekęs filosofijos ir teologijos daktaro laipsnius. Kelių knygų ir daugelio straipsnių autorius.

■ Aliaskoje daug sielovadoje yra pasidarbavęs kun. Richard Smith, augustijonas. Jis buvo pilotas, lėktuvu lankydavo po įvairias vietas išsisklaidžiusius katalikus. Deja, vasario 20 d., esant blogam orui, leidžiantis jo lėktuvus užkliuvo už medžio, krisdamas ties Oregonu užsidėgė, ir kun. Smith žuvo.

■ JAV Valstybės departamentas išleido knygą: “Country Reports on Human Rights Practices for 1986”. Duodamos informacijos apie 167 kraštus. Knyga 1.356 psl. Joje gausiai informuojama apie religinę spaudą Lietuvoje. Daug apsunkinimų įneša komunistų kontroliuojami parapijų komitetai. Leidiny pažymimi tardymai, ateistinės organizacijos mokyklose, religinės spaudos draudimas, neleidžiama vaikams patarnauti pamaldose, suvaržytas kunigų seminarion įstojimas, persekiojami tikinčiųjų teisėms ginti komiteto nariai ir t.t. Daug tų informacijų kovo 15 d. perspausdino “Our Sunday Visitor”, įsidėdamas ir Aušros Vartų paveikslą.

■ Zimbabvėje tikintiesiems sunkios dienos. Pvz., 1986 m. vasario 16 d. minia pamaldų metu įsibrovė į Šv. Jono katedrą Mutare (anksčiau vadintame Untali). Kunigą ir daugelį tikinčiųjų apstumdė. Kunigą net parbloškė ant altoriaus laiptų ir kniūbsčią išvilko iš katedros. Katedroje nebebuvo galima laikyti pamaldų; jos buvo laikomos, slapstantis kitur. Policija negynė, aiškindamasi, kad jai buvo įsakyta nesikišti. Tik kovo mėnesį policija išblaškė įsibrovėlius į katedrą.

■ Popiežius Jonas Paulius II vasario 9 d. pakvietė vakarienei Romoje besilankantį išeivijos lietuvių katalikų vyskupą Paulių Baltakį. Aptarė krikščionybės sukakties minėjimą, išeivių lietuvių sielovados reikalus.

■ Lenkijos lietuviai kovo 7 d. paminėjo Lietuvos krikščionybės sukaktį Čenstakavoje, kur minėjimą suorganizavo kun. A. Jurkevičius.

■ Jono Pauliaus 33-čia apaštalinė kelionė nuo kovo 31 d. iki balandžio 13 — lankymasis Pietų Amerikoje: Urugvajuje, Čilėje, Argentinoje.

■ Brazilų kultūros centras Sao Paulyje drauge su Lietuvos krikščionybės minėjimo komitetu paskelbė dailės konkursą Lietuvos temomis. Konkurse dalyvauti pakviesti brazilų dailininkai, grafikai, skulptoriai. Laimėtojui bus paskirta 1000 dol. premija.

■ Vengrijoje leidžiama ir pasauliečiams studijuoti teologiją. Leidžiamos tikybos pamokos už valstybinių mokyklų ribų. Netoli Budapešto veikia rekolekcijų namai. Leistas vienas naujas moterų vie nuolynas. Bažnyčia laiko senelių, aklųjų, invalidų globos centrus. Yra 1984 m. sudarytas tarp valstybės ir Bažnyčios susitarimas, pagal kurį teologijos studijas išėjusiems pasauliečiams leidžiama valdyti parapijas ir atlikti nesakramentines kunigo pareigas.

■ Australijoje Hobarto katalikų vyskupas Guilford Young pasiūlė jų mieste pastatyti paminklą, pagerbiant 1941-1948 m. masinių trėmimų aukas iš Pabaltijo. Vyskupas pažymėjo, kad Australija dar neturi paminklo, kuriuo būtų pagerbtos Sovietų okupacijos aukos Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje.

■ Lietuvos sąžinės kankinys kun. Sigitas Tamkevičius 1986 m. pabaigoje buvęs atvežtas iš Permės lagerio į Vilnių, kur kalėjimo tardytojai pakartotinai reikalavę apgailėti savo "kalnę", duodami viltį, kad tada būsiąs paleistas. Tačiau kun. Tamkevičius nepaklauses KGB tardytojų ir buvęs grąžintas atgal į Permės lagerį. Jis buvo už religinę veiklą nuteistas 6 m. kalėti ir būsiąs paleistas 1993 m. Buvo nuteistas, kai turėjo 49 m. amžiaus.

■ Sovietų Sąjungos gen. sekretorius Gorbačiovas Taškente 1986 m. lapkričio mėnesį pasakė kalbą, kurią paskelbė vietos laikraštis "Pravda Vostoka". Be kitų dalykų, Gorbačiovas pasakęs: "Mes turime būti griežti su komunistais ir aukštaisiais pareigūnais, ypač su tais, kurie sakosi giną mūsų moralę ir idealus, bet iš tikrųjų remia pasenusias pažiūras ir patys dalyvauja tikybinėse apeigose".

■ Komunistinėje Kinijoje pirmą kartą po 30 metų 12 mergaičių buvo iškilmingai priimtos į seselių vienuolyno noviciatą. Apeigoms vadovavo Peipingo vyskupas Michael Fu Tieshan.

■ Į Punsko parapiją sausio 6 d. atsilankęs Lomžos vyskupas Julijonas Paetz lietuviškai atlaikė mišias.

■ Jonas Paulius II savo šeštoje enciklikoje, kurią paskelbė kovo 25 d., išklėlė ištvermingumą krikščionių, esančių Sovietų Sąjungoje, ir skatino palaikyti su jais ryšį bendrame Marijos garbinime. Enciklika turi 114 puslapių, ir joje ypatingai pagerbiama Dievo Motina. Enciklika pavadinta "Redemptoris Mater" — Atpirkėjo Motina. Skatinama Mariją ypatingai garbinti jai skirtuose metuose, kurie baigsis 1988 m. rugpjūčio 15 d.

Juoz. Pr.

"LAIŠKŲ LIETUVIAMS" METINĖ ŠVENTĖ

Gegužės mėn. 17 dieną buvo tradicinė "Laiškų lietuviams" metinė šventė, kur buvo įteiktos premijos konkurso laimėtojams. Šiais metais buvo atsiųsta 20 straipsnių: 14 jaunimo ir 6 suaugusiųjų konkursui.

Suaugusiųjų konkurse I premiją (200 dol.) laimėjo Dalia Staniškienė iš Klyvlendo; II (150 dol.) — Aldona Kamantienė iš Čikagos; III (100 dol.) — Nina Gailiūnienė iš Floridos.

Jaunimo konkurso laureatės: I premija (200 dol.) — Vida Brazaitytė; II (150 dol.) — Rima Polikaitytė; III (po 100 dol.) — Asta Kazlauskaitė ir Vaiva Vygantaitė; IV (75 dol.) — Danutė Grajauskaitė; V (po 50 dol.) — Rasa Hollenderytė ir Lina Griгаitytė. Visos laureatės yra iš Čikagos, tik Danutė Grajauskaitė iš Hamiltono. Tai jau nebe pirmas kartas, kai visos konkurso laimėtojos yra moterys. Argi vyrai jau tokie beraščiai?

Laureatų vardu kalbėjo Asta Kazlauskaitė, o mecenatų — Regina Andrijauskienė. Nuoširdi padėka visiems mecenatams; šiais metais jų turėjome nemaža: Julius ir Paulina Mačiuliai, "Nerijos" jūrų skaučių tunto "Nendrių" įgula, Petras ir Vanda Žolynai, Ona Siliūnienė, Jonas ir Bronė Veselkai, American Travel Service Bureau, Filisterių skautų Čikagos skyrius, Vladas ir Regina Andrijauskai, Jonas ir Leokadija Dainauskai, Stefanija Rudokienė.

Trumpu žodeliu visus dalyvius pasveikino Dalia Staniškienė iš Clevelando. Nuo taikingą humoristinę programą atliko Raso Šoliūnaitės - Poskočimienės vadovaujama "Spindulio" teatro grupė. Po programos, prel. Juozui Prunskiui sukalbėjus maldą, buvo šauni, elegantiška Vidos Talandytės paruošta vakarienė su tikrai profesionaliu patarnavimu. Atsilankė labai daug žmonių.

Visiems už visokeriopą pagalbą nuoširdžiai dėkojame.

"Laiškai lietuviams"

ATSIŪSTA PAMINĖTI

L.K.M. Akademijos SUVAŽIAVIMO DARBAI. XI tomas. Redagavo A. Liuima, S.J. Išleido L.K.M. Akademia, Piazza della Pilotta 4, Roma. Spaustuvės išlaidos apmokėtos Akademijos lėšomis, prisidėjus prof. dr. Kaziu Alminui. XVIII-364 psl., kaina 34 dol.

Į LAISVĖ. Nr. 99/136. Rezistencinės minties ir politikos žurnalas. Leidžia Lietuvių fronto bičiuliai tris kartus per metus. Redaguoja Juozas Baužys, 7225 W. Higgins Avė., Chicago, IL 60656. Administratorius Jonas Prakapas, 14 Thelma Dr., Bakersfield, CA 93305.

LITUANUS. Vol. 33, No. 1. Šį numerį redagavo Antanas Klimas. Redakcijos ir administracijos adresas: Litanus, 6621 S. Troy St., Chicago, IL 60629-2913.

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA. No. 68. Verčia kun. K. Pugevičius. Leidžia Lietuvių katalikų religinė šalpa, 351 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207.

PIRMIEJI ŽINGSNIAI. Kr. Donelaičio Lituanistinių mokyklų mokinių laikraštėlis. Nr. 2/110. Spaudai paruošia mokyt. Danutė Bindokienė.

Nuoširdi padėka „LAIŠKŲ LIETUVIAMS“ rėmėjams

500 dol. aukojo Lietuvių Fondas.

75 dol. aukojo E. Jonušas.

50 dol. aukojo A. ir E. Paulikai a.a. Rožės Kriaučiūnienės atminimui.

Po 20 dol. aukojo: O. Jankevičiūtė, kun. J. Pragulbickas (ir apmokėjo 3 prenumeratas Brazilijoje).

Po 10 dol. aukojo: K. Orentienė, I. Rimkūnienė, M. Vaišvilienė, kun. E. Statkus, A. Samušis, B. Bužinskas, S. Jurskytė, O. Rugelis.

Po 5 dol. aukojo: G. Ažubalis, S. Jučas, J. Dėdinas, L. Rumšą, M. Čėsniėnė, J. Norvilą, A. Jaugelis, A. Baleišis, B. Banėnas, S. Baltūsienė, E. Pajėda, Z. Samuolis, K. Norvilą, B. Valavičius, A. Sruoga, V. Valkavickas, J. Gustainis.

Po 4 dol. aukojo: P. Petkelienė, K. Stašaitis.

3 dol aukojo A. Dzirvonas.

Po 2 dol. aukojo: K. Juškaitis, A. Lietuvninkas, F. Krumplis.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užbalienė, Gediminas Vakarė. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 West 56th Street, Chicago, IL 60636. Telef. 312-737-8400. Nekaltai Pradėtosios Švenč. M. Marijos seserų spaustuvė, Putnam, Connecticut 06260. Metinė prenumerata — 10 dol., atskiras numeris — 1 dol.